

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMLARI

N I S A N 1964

İÇİNDEKİLER :

Bir Açık Oturum Münasebetiyle	Sadi Yaxer ATAMAN
Tire'de Dokumacılık ve Nahçıcılık	Gündüz ARTAN
Bir Derleme: Mecitözü (Çorum) Bilmeceleri	Sükru ELÇİN
Bir Saz Şâiri: Yozgath Hüzmî	Nizami NEFESLİ
Gölpazarı'nda Yiyecekler	Muzaffer BATUR
Bir Destan: Pilevne ve Gazi Osman Paşa	Osman SAYGI
Narmanlı Sümmânî ve Kağızmanlı Sezai	Nejat BİRDÖĞAN
Avşar Ağtları	Orhan AYDEMİR
Bir Kitap: Daha Daha Nelerim Var..	Prof. Mahmut R. GAZİMİHAL
Gezi Notları: Hersek'in Merkezi Mostar'da.	Ihsan HİNÇER
Kıbrıs, Magosa ve Namık Kemal	Mehmet ÖNDER
Kolay'dan İlenc, Tekerleme, Mânilər	Mahmut KADIROĞLU
İstanbul Folkloru: Hacı Tehniyeleri	Münevver ALP
Bir İnceleme: Kıbrıs'ta Türkler	Kerim YUND
Zan Uşaklı Bir Hikâye	Haydar CENGİZ
Kırşehir Masalları 4: Cimri	Veysel ARSEVEN
Bir Masal: Tembel Çocuk ile Padışah Kızı	Faik AKÇİN
BİZE GELEN KİTAPLAR — AYIN OLAYLARI	

SAYI: 177

KURUŞ: 100

263
İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Mat: Rafet Körükli

**Yeni yıl
size şans
ve servet
getirecek....**

1964
yılında
6
APARTMAN DAİRESİ
Ayrıca çeşitli Para İkramiyeleri
CEM'AN 750.000 TL.
45.000.000 TL. sermaye 32 şube

Vadeli her 50,
vadesiz her 100 liraya
ayrı bir kur'a numarası.

ANADOLU BANKASI

(Feza Reklam' 19 — 39)

WY239 Y239

No. 177

NİSAN 1964

YIL: 15 — CILT: 8

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUSU: AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ: İHSAN HİNÇER

BİR AÇIK OTURUM MÜNASEBETİLE

Yazar: Sadi Yaver ATAMAN

İTTİHADI MİLLİ
TÜRK SİGORTA ŞİRKİ

Sermayesi ve İhtiyaç
4.000.000 T.L.

YANGIN — HAYAT
KAZA

TRAFİK VE NAKLİY
SİGORTALARI

İDARE MERKEZİ:

Ünyan Han, Galata

Istanbul

Telefon: 44 48 48

Telgraf: TEMİNAT

P. K. 107 Galata

(Folklor:

. TÜRK FOLKLOR (HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR

ge milletlerin kendi aralarında ve öbür milletler içinde yer verileceğini, halbuki müziğin milletlerarası hattâ milletler üstü —bu milletler üstünün ne olabileceğini izah etmemiştir— bir sanat değeri taşıması gereğini ve kendisinin bu anlayış ve ölçüleri içinde çalıştığını söylemiştir.

Programın takdiminde, "açık oturum" un tartışmalı olacağı işaret edildiği ve Profesöre sualler de sorulabileceği bildirilmiş olduğu için, ilk sözü alarak profesöre sunuları sordum:

1 — Türk Halk Müziğini dinlemiş ve incelemek fırsatını bulmuşlar mıdır? Eğer dinlemişlerse, intibaları nedir? Türk Halk Müziğinde ve hele çalgılarında dikkatlerini çekecek —bilhassa modal ve tonal yapısına ait— bir özellik bulmuşlar mıdır?

2 — Milletlere kimlik ve kişilik verebilecek, millî sanatın yaratılmasında halk kaynaklarından faydalananın lüzumuna kani midirlar? Bu faydalana yolları nedir?

3 — Başka milletler, özellikle Profesörün mensup bulunduğu Alman Milleti, yenileşme kaynakları arasında "Modern Sanata gidişte" folkordan faydalananılar mıdır ve nasıl faydalananıslardır?

Bu soruların, Profesörün sahisi ilgilendiren kısımlar dışındaki cevaplarının ne olabileceği, aşağı yukarı malum olduğu halde maksadım surf açık oturumun esas

TÜRK FOLKLOR

konusu üzerine dikkat çekmek ve bu toplantıının ruhunu teşkil eden konu ile ilgili olarak, bizim gibi müsikilerini hentiz dünyaya tanıtacak ve değerlendirecek çalışmalar gerçekleştirememişi olan milletlere sözü sonrasında getirmek üzere, Batı Dünayının, Modern Müzik Sanatında mütemadi bir gelişme ile değişimeler geçirerek, ileri sanat üstünlüğüne ulaşmış memleketlerin, halk kaynaklarından faydalnamada tutukları yolu —bilhassa Almanya gibi müziğin besiği olan, Wagner, Grieg, Göte gibi, ileri sanatta halk kaynaklarından faydalananak, millî çığırın doğmasında ve gelişmesinde önderlik yapmış büyük sanatçılara yetiştiği bir memleketin sanat adamından— öğrenmek, dolayısıyle sözü Türk Müziğine getirerek, çok sesli Türk müziğinin yaratılmasında, Halk Müziğimden faydalamanın yolları üzerinde bir tartışmaya varmak için sordduğum bu suallere, Profesör —oturumu idare eden zatin müdahalesiyle— cevabı, tartışmaya katılan sayın Prof. Dr. Bülent Tarcan'ın konuşmasından sonra vereceğimi söylemiş olmasına rağmen, sayın Tarcan'ın değerli konuşmasından sonra, verdiği cevapta: "Türk Halk müziğini dinlemediği için bu hususta bir fikri olmadığını, bir kompozitör olarak kendi müziğine hükmeden özelliklerin, folkloran ayrı bir başka aksı bulunduğu cihetle, folklorlardan faydalannmadığını ve bu soruları kapsayan diğer meselelere, Bülent Tarcan'ın konuşmasında temas ettiği chhetle, kendisinin bir şey ilâve etmeyeceğini, ifâde etmiş oldu.

Toplantının havasından anlaşılıyor ki, açık oturumu idare eden sayın dostlar ve Haldun Taner, asıl konu ile ilgili meseleler üzerinde tartışmak istemeyen Profesörü fazla sıkıştırmak istemiyorlardı. Nitekim, tartışmalı olduğu evvelden belirtilen bu toplantıda, ancak bir tek sual sorulması gibi bir prensip kararının alınması ve konuşmaların sınırlanılmış olusu, ayrıca bir yabancı misafire karşı saygı duygumuz, söyleyeceklerimizi boğazımızda bırakmış, başkaca sorulan suallerin —her biri değer taşımakla beraber—, açık oturum, asıl konu ile ilgisi olmayan bir hava içinde cereyan etmiştir.

Unutmadan hemen belirteyim ki, bale sanatının yenileşme kaynaklarında, folkloran faydalamakta memleketimizde —benim bildiğime göre— tek değerli sanatçısı olan Prof. Dr. Bülent Tarcan'ın bir folklor aşkı olarak da derin bir vukuf ve sezisle yaptığı konuşmaları müteaddit vesilelerle dinlemiş olduğum için, genç üstünâdin bu toplantıda konuşmasını da ilgi ile dinledim. Sayın Tarcan'ın konuyu yerine çekmeye çalışan değerli konuşmasına rağmen, benim Alman Profesörüm tevcih ettiğim meseleler cevap teşkil eden tarafına girilmemiş olması, bizim orada açıklamaya fırsat bulmadığımız bazı noktalarda burada belirtmeğe sevketmiş bulunmaktadır.

Batıda, sanatçılardan, folklor kaynaklarından ilham alarak, yerinde bir deyimle "Halktan aldıklarını halka vermek" gayreti gösterdikleri çağ, 19. yüzyılı, 20. yüzyıla bağlayan zamandan bu yanadır. (Daha evvel de bu yolda bazı denemelerin yapıldığı bilinmektedir ise de, sanat tarihinde millî uyanaş çağı denilen devir, daha çok 20. yüzyıl da gelişmiştir.)

Yenileşmede millî duygunun hâkim olması demek; kanaatümca, sanatta folklorla bağlantı kurulması demek olduğu için, "Büyük Sanat" in yaratılmasında, folkloru sadece bir zevk geleneği kaynağı ve fantezi olarak düşünenlerle hemfikir olmadığımızı kaydetmek isterim. Bilhassa bizde, eğri inceliği, ritm çeşidi ve oynaklısı, kültür canlılığı, dramatik unsurları, beşeri ve üniver sel değerleri ile, Halk Müzikinden faydalamayı, bir zevk geleneğinden öteye bir toplum suuru uyandıracak bir ümanızmanın kaynağı ve mayası olarak da değerlendirilmek gerçeğine inanmaktayız. Elbette ki, "Yüksek Sanat" in yaratılmasında teknik, bilgi, dehâ, zevk inceliği ve üstünlüğü, kültür gibi faktörlerin sanatkârın benliğindede ki tesir derecesi ile çeşitli kaynakların, bu arada folklorun bilgi suuru sunacağı etkiler de bahis konusudur.

Hangi milletin müziği olursa olsun, o milletin kişiliğini, özelliğini, sosyal varlığını, yaşayışını, insan ve yurt severliğinin damgasını taşıması, değerlendirişinde başlıca sebeptir. Milletler arası sanatta da hi, bu kritik noktaların bulunması zaru-

Halk El Sanatları:

TİRE'DE DOKUMACILIK VE NALINCILIK

Yazar: Gündüz ARTAN

25—30 yıl öncesine kadar 550 den fazla tezgâhla bir o kadar ailenin geçim kaynağını olan Beledi veya diğer ismiyle Veledi kumasları dokumacılığı bugün ne yazık ki sona ermişidir.

İpek ve pamuk işipliklerle dokunan, yatak, yorgan yüzü, perdelik ve divan örtüsü olarak kullanılan 60 cm. eninde, yıldız yıldız ince motiflerle süslü olan bu kumaslar eskiden gelin çeyizleri arasında en değerli yeri tutarmış. Bugün sadece Ekinhisarı semtinde dört tezgah bulunmaktadır.

Bu kumaşın isminin nereden geldiğini be

riðir.

Müzik tarihi, millî çığırın, yani halk kaynaklarından faydalananak sanat yapmanın çeşitli yönlerdeki ustalarını ve bu sanatın 19. yüzyıldan bu yana geirdiği sahaları ve yenilikleri anlatmaktadır. Ayrca folklorun, sadece müzikde değil, diğer sanat dallarında da etkisini gösterdiğini ve millî suurun, milletlerarası ölçüde de gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Halk kaynaklarından gelen bu yenileşme ve gelişme çığırının hemen aksa gelen ünlü sanatçılarından biri olan Edvard Grieg'in şu sözleri bile, yukarıda belirtmekte çalıştığımız noktalara ışık tutan bir gergektir. "Ben eserlerimde memleketimin halk müziğini yaşıttım, Üşlü ve şekil bakımından Schumann Mektebinin yarattığı Alman romantikleri arasında sayılırm ama, memleketimin zengin halk türküleri hazinelerini iyice tetkik ederek, bu ışıkta millî bir sanat yaratmağa çalıştım."

Bu vesile ile düşündüklerimizi kısmen belirtmeye çalıştık. Yalnız şunu da belirtmiş olalım ki, memleketimize misafir gelen bir yabancı sanatçıyla kendi müziğimizi dinletmek için bir düzen düşünülmemiştir. Bunda sayın Profesörün arzu göstermemiş olduğunu mazeret kabul edemeyiz. İlerle iki ihtimal vardır. Bu bölgede belemek boyamak anlayışına geldiği için Beledi, boyacı, süslü kumaş demek oluyor. İkinci ihtimal ise bu kumaş dokuyucularının pırları olan Vele-

dî'den galat Beledi olmasından ki her iki intial de aksa yaðındır.

Bu ata yâdigârı el sanatını bizzat çâsararak yaşamaya ve canlandırmaya gayret sarfeden Mehmet ve Muammer Kocabâgoðlu kardeşlerin anlatıklarına göre bu kumaşın adı Veledi'dir ve hikâyesi söyledir:

Veledi adı çok eski zamanda Sît Aleyhî selâmî devrinde kalmıştır. Bîlindiði gibi Sît Aleyhî selâmî dokumacıların pîridir ve ilk dokuma tezgâhını o bulmuştur. Bir gün oğlu Veledi Emin'e demiş ki:

— Oğul ne durursun bir tezgâh da sen çekar, oğlum bu tezgâhı bulmuş diye ögüneyim, demis.

Veledi, babasının elini öpmüş, gitmiş. Uzun zaman görünmemiþ. Gece yıldızlara bakarak tezgâhının öregnini hazırlamış. Nihayet tezgâhını kurmuş. Babası gelmiş görmüş. Oğlumun tezgâhını öyle beğenmiş ki:

— Yaşa be Veled oðlu Vele, demis. Vele adı buradan gelir.

Mekki yıldız şekilleriyle dolu olan bu kumaşın desen isimleri de "akrep yıldız, oðlak yıldız" gibiburg isimlerini taşımaktadır.

*

Tasması kadife üzerine sırma ile işlenmiş nalımlar ilk defa Tireli ustalar tarafından yapılmıştır. Yakın senelere kadar Tire'den göttürtilen makbul hediyelerin başında telli pullu işlemeli nalımlar gelirdi. Tire'ye yolu düşenler birbirinden güzel nalımlardan alır, giymeye kiyamadıkları için süs eşyası olarak saklarlardı. Böylece tasması işlemeli nalımlar Tire'den yayılmıştır.

Tire'de nişan düğün hediyesi olarak mutlaka birkaç gift sırma işlemeli gelin nalını vermek hâlâ adettir.

Anadolunun diğer şehirlerinde nalı ceviz, gürgen gibi sert ve dayanıklı ağaçlardan yapıldığı halde Tire'de kavak ağacından yapılır. Burada arazi meyilli ve mevsimler yaşlılığı geçtiği için yaş ve çamurdan müteessir olmamış ve ıslanınca altında küçük boşluklar meydana gelen kavak ağacı tercih edilir. Bu ağacın kaba oluşu ve kolay yontulması işçiliði o nisbette kolaylaştırır.

MECİTOZÜ (Çorum) BİLMECELERİ (*)

Yazan: Doç. Dr. Sükrü ELÇİN

1) Sende de var, bende de var, bir kuru göpte de var: (AD).

2) Bağda daliman, suda Süleyman, tuzsuz pişen aş: (AĞAC, SÜLÜK, PELTE).

3) Yer yer doymaz: (ATES).

4) Hava gürler gür gür, çatlar iligi kemiği yere damlar: (ATES).

5) Yer yer doymaz, gider gelmez: (ATES, DUMAN).

6) Gökte açık bir pencere, kalaylı bir tencere: (AY).

7) İki küçük mezar, dünyayı gezer: (AYAK).

8) Kara tavuk, karnı yarık: (BACA).

9) Yedi delikli tokmak, bunu bilmeyen ahmak: (BAŞ).

10) Minareden attım yere saplandı: (BUZ).

11) At üstünde sallanmaz: (CENAZE).

12) Bir sandığım var, dört dilim tatlı şıgar: (CEVİZ).

13) Kendisi içerde, başı dışarda: (ÇIVİ).

14) İki elle tutar, dibine kadar sokar: (ÇİZME).

15) Kara katır, yan yatır: (ÇİZME).

16) Elsiz ayaksız kuyu açar: (DAMLA).

17) Fir fir uçar, ak bok sıçar: (DEĞİR-MEN).

18) Yer altında gezerim, hep gelinlerden güzelim: (DEMİR).

19) Yasla altında çiplak buzağı: (DİL).

20) Biz idik, iz idik, otuziki kız idik, ezildik, büzüldük, iki duvara dizildik: (DİS).

21) Gider, gelmez: (DUMAN).

22) Bugünün adı var, yarının tadi var, yer altındaki vesil kubbenin imamının adı var: (DÜNYA, AHİRET, MUHAMMED).

23) Akşam iner, sabah biner: (DÖŞEK).

24) Dört ayaklı fil, götür varsa bil: (DÜZEN).

25) Dağda olur, bağda biter, eve gelir, çin cin öter: (DÜZEN).

26) Beyaz bakır, içinde insan yatır: (EV).

27) Bes paralık nişadır, her tarafı kuşdur: (GAZYAĞI).

28) Ben giderim o gider, ben dururum o durur: (GÖLGE).

29) Benim iki pencerem var, etrafi etten

duvar, her gün erkenden açarım, gece olur kaparım: (GÖZ).

30) Suya düşer aslanmaz, yere düşer paslanmaz: (GÜNES).

31) Çalı altına sıkırdamadan girer: (GÜNES).

32) Bir odam var üç kath; birinci katı odun, ikinci katı pamuk, üçüncü katı kadife: (İĞDE).

33) Üstü kırmızı, içi beyaz: (İĞDE).

34) Lâmba söndü iş yaptı, lâmba düştü tan yaptı, annem geldi bul, dedi: (İSTANBUL).

35) Uzun uzun utalar, ot içinde buzağlar: (KABAK).

36) Çitten çite atladım, çit dibinde yu-murtladım: (KABAK).

37) Tarfası beyaz, tohumu kara, elle ekerim, dille birçerim: (KAĞIT — YAZI).

38) Bir odam var, içi yonga dolu: (KAP-LUMBAĞA).

39) Altı tahta, üstü tahta, içinde bir garip sofa: (KAPLUMBAGA).

40) Gelir leylek, gider leylek, tek ayak üstünde durur leylek: (KAPI).

41) Şekere benzer tadi yok, gökte uçar kanadı yok: (KAR).

42) Bir yorganım var, her yeri kaplar, denizi kaplamaz: (KAR).

43) Yer altında kazan kaynar: (KARINCA).

44) Uzun uzun uz yatar, kuyruğunda buz yatar: (KARPUZ).

45) Arabadan atladi, pantalonu patladı: (KARPUZ).

46) Allah yapar yapısını, demir açar ka-pısımı: (KARPUZ).

47) Ayakları kürektir, gagası ile bir renktir, tıslar yanına varsan, suda olur bir gemi: (KAZ).

48) Dağa gider baltasiyle, eve gelir çan-tasiyle: (KEÇİ).

49) İt atacak, bit atacak, gömleği uzun, götti açık: (KEÇİ).

50) Ağır sandık, dökülür fındık: (KEÇİ BOKU).

51) Tingom tepede, tingom derede, tingom iliksiz, tingom kemiksiz: (KELEBEK).

ARAŞTIRMALARI

52) İki direkli, bin kiremitli: (KEKLİK).

53) Kapkara kayacık, içi dolu mayacık: (KESTANE).

54) Zar; zar duvara tırmadı, zar efendi gelmeden zar duvardan inmedi: (Kİ-LİT — ANAHTAR).

55) Karşidan baktım al, ağızma aldım bal: (KIRAZ).

56) Açı murad toprağı, zencefil yaprağı, ya bunu bilirsın, ya ölürsün: (KİTAP).

57) Yarım kaşık, duvara yapışık: (KULAK).

58) Leğené un koydum, ortasına kan koydum: (KÜL — ATES).

59) Başı bağlı kılıse kızı: (KÜP).

60) Çit üzerinde çingili kuş: (KÜPE).

61) Kat kat döşek, bunu bilmeyen eşek: (LÂHANA).

62) Babamın kürkü bin yamadan: (LÂHANA).

63) Hanım gelir pat pat, rubaları kat, kat: (LÂHANA).

64) Gök don içinde dikine durur: LÂM-BA).

65) Altı göl, üstü gül: (LÂMBA).

66) Aşağıdan gelir derviş, hele gözüme ilış, meyvalar içinde yapraksız bir yemiş: (MANTAR).

67) Estim estim kum çıktı, kumun altın-dan su çıktı: (MERCİMEK).

68) Kırk ayak, canı yok; üç ayak, canı yok: (MERDİVEN — SACAYAK).

69) İçi taş, dışı taş, ha dolaş, ha dolaş: (MİNARE).

70) Hanım uyanı, camaya dayandı, cam kırıldı, kana boyandı: (NAR).

71) Dağa gider et yer, eve gelir et yer: (NODUL "Sopanın ucuna takılan ucu sıvri civi").

72) Alçaçık tepe, çingıraklı küpə: (NO-HUT).

73) Eden yapar, neden yapar, taşı yok, ustası yok, neden yapar: (ÖRÜMCEK).

74) Alçaçık boylu, kadife donlu: (PAT-LICAN).

75) Gider gider izi yok, burnu kara gözü yok: (PİRE).

76) Teptim tekerlendi, öptüm şekerlendi, balla bâdem, bir güzel âdem: (PORTAKAL).

77) Çin çin hamam, kubbesi tamam, bir kız sevdim, babası imam: (SAAT).

78) Üç tatar, bir ev çatar: (SACAYAK).

79) Sarıgırı sara sara çıktım ta Karahisar'a: (SARMAŞIK).

80) Ak tavucığım, pak tavucığım, yumurtaşı çok tavucığım: (SARMISAK).

81) Dağdan gelir, taştan gelir, bir kükremi arslan gelir: (SEL).

82) Besmelesiz farz olan nedir: (SELÂM).

83) Kırmızı saph, götü çöplü: (SOĞAN).

84) Ben giderim o gider, ben dururum o gider: (SU).

85) Tuttum kulağımdan, vurdum duvara: (SÜMÜK).

86) Çaldım çaptım, kapı arkasına attım: (SÜPÜRGE).

87) İnsandan yüksek, kediden alçak: (SAPKA).

88) Minareden attım kırılmadı, suya at-tim eridi: (SEKER).

89) Ben giderim o gider, üstümde gölgeler: (SEMSİYE).

90) Kara bulut, kapısı kilit: (TARLA).

91) Kapı arkasında çingene butu: (TAVA).

92) İçer içe doymaz, hiç bir zaman suya doymaz: (TOPRAK).

93) Dağa gider, eve bakar; eve gelir, dağa bakar: (TOPUK).

94) Bilmeci bildirmeye, dil üstünde kaydırmaca: (TÜRKÜ).

95) Alçaçık tepeye kar yağar: (UN).

96) Baldan tatlı, haldan ağır: (UYKU).

97) Pazardan alınmaz, dadına doyulmaz: (UYKU).

98) Anası yayman kadın, kızı dünya güzeli: (ÜZÜM).

99) Denizde yüler, bacası tüter: (VAPUR).

100) Elemez, belemez, ocak başına gelemez, gelse de duramaz: (YAĞ).

101) Yer altında yağlı kayış: (YILAN).

102) Kiremitler üstünde bir kalbur yumurta: (YILDIZLAR).

103) Pişirirsen aş olur, pişirmezsen kuş olur: (YUMURTA).

104) Bir bardağım var, iki türlü su siyar: (YUMURTA).

105) Ak saray içinde sarı sultan oturur: (YUMURTA).

106) Saçına un koydum bal etmez, sulu su lu bu pekmek: (YUMURTA).

107) Kara tavuk dalda yatır, dal kırılmış

Saz Şairleri:

YOZGATLI HÜZMİ

Yazar: Nizami NEFESLİ

Tanzimat edebiyatının rükünlerinden biri olan Akif Paşayı yetiştiren Yozgat, orta Anadolu'nun folklor bakımından bir hazinesidir. Fakat, ne yazık ki alâkâsızlık yüzünden bu hazine örtüyü kalmıştır. Yozgat'ta Seyrân, Dertli seviyesinde büyük kıymetler yetişimdir. Bunlardan biri de merhum Hüzmî'dir. Yiğit lâkabıyle anılır, dîrler. O da Kurtboğa'nın İmam lâkabile maruftur. Lâkin ölümünden sonra unutulmağa yüz tutmuştur. Hüzmî'nin yirmi dört ayar öz türkçe ile yazılmış, marâzilikten siyârlıms öyle nefis, lîrik koşmaları var ki, insan onları okurken derin bir hayranlık duyar. Yozgat lisesi öğretmenlerinden emekli sayın Vehbi Ulusoy hocamız, Hüzmî'nin bazı şiirlerini toplamış, 25 sene kadar önceleri, Bozok mecmuasında neşretmiş ve bunların bir kitap halinde çikarılacağı müjdelemiştir. Fakat aradan uzun yıllar geçtiği halde bu kitap çıkmadı. Bir ara Hüzmî'nin bütün şiirlerinin oğullarında olduğu ve nesredilecegi duyulmuş ise de bu da neticesiz kaldı.

Artık nisvana karışan bu büyük kıymetin değerlendirilmesi işi, Yozgat aydınlarının bir memleket borcudur. Yozgat Yüksek tâhsil Gençliğinin de ilgilenmesi gereken bir husus tur bu. Merhumun bende bulunan bir koşması ile Hoş isimli rindane bir şirini okuyucuların zevkine sunuyorum.

B A K

Bir kipti ufak mesnet alımcı
Sadrazam gibi pâyesine bak
İşin düşüp başın darda kalınca
Bir tecrübe et de mayesine bak.

o o o

Namerde sır ver de bir aç arayı
Başına dar eder geniş dünyayı
Veledi zinadan umma vefayı
Tohum kimin bir de tanesine bak.

o o o

Izzetinefs ile arzet ihtiyac
Dostun olsa fırsat verme gözün aç

yerde yatır: (ZEYTİN).

108) Bin ilik, bin düğme; bil deyesin, bilmesin: (ZİNCİR).

109) İlîm ilîm iğnesi; İslâm karısının düğmesi: (ZİNCİR).

Tılık gölgesinde kalma lâilâc
Tek mahvetsin arslan sayesine bak.

o o o

Cahil, âdem olmaz evliya olsa
Arife teslim ol eşkiya olsa
H Ü Z M İ bel bağlama okraba olsa
Hele bir fikrinin gayesine bak.

H. O. S

Kâşane gönlüm viran olmuştur

Mamur olsam da hoş, olmasam da hoş
Safa kemal bulmus, cefa dolmuştur
Mesrûr olsam da hoş, olmasam da hoş.

o o o

El çektim cihandan zâhida tek tek
Aci, tatlıları tattım ey felek
Zulmün, lütfun birdir indimde bîsek
Menfur olsam da hoş, olmasam da hoş.

o o o

Divâne meşrebim, mestü müdamâm
Varestei kaydı cihan âlâmim
Ben meykeşim zaten meftunu câmim
Mahmur olsam da hoş, olmasam da hoş.

o o o

H Ü Z M İ bin gazeller eyledim inşa
Geçti nevheveslik, kalmadı sevda
Nik ü bednam bence bîroldu zira
Meşhur olsamda hoş, olmasam da hoş.

DERGİMİZİN SATIŞ YERLERİ

Dergimiz devamlı olarak İstanbul'da:

- 1 — Kitap Kitabevi, Aksaray,
- 2 — Sahafalar Elif Kitabevi, Beyazıt,
- 3 — Minnetoğlu Kitabevi, Cağaloğlu,
- 4 — Köprü Kitabevi, Galata'da.

Ankara'da:

- 1 — Aydin Kitabevi, Kocabeyoğlu Paşa, Yenişehir,
 - 2 — Berkâp Kitabevi, Ulus'ta.
- Satılmaktadır. Eski ve mevcut olan cilt ve sayılarımıza da bu kitabevleri vasita ile temin olunabilir.

Gölpazarı Folkloru:

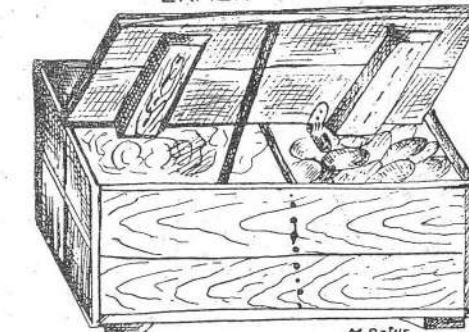
GÖLPAZARI'NDA YİYECEKLER

Yazar: Muzaffer BATUR

rine dizeriz.

BÜKME: Pide ve somunlar piştikten sonra (çarsı) firm ekmeği gibi bükmeler hazırlanır. Pidelerin arkasından firma salınır. Piştikten sonra SELE içeresine koyarız. Sonra sofra bezinin üzerine alırız. Üzerine bir örtü, onun da üzerine hamur yorganı örteriz. EK-

EKMEK SANDIĞI

SİNEK
(Su destisi Çam ağaçından)

mek içini çeker, yumuşak kalır. Eğer istersek ekmeklik hamurdan bir bükmelihamur ala-koruz. Sık elek unundan içine tekrar 1-2 sahan katarız. İçine yumurta, soda (karbonat) koruz, onu da güzelce yoğururuz. Sonra överiz (toparlamak). Sonra da elle uzunlaştırırız. Buna HODALAK deriz. Üstüne süsünü yapar, yumurta sürer ve fırına atarız.

Diger gıda maddeleri ise aşağı yukarı sunlardır:

Hodalak, Bükme, Kömme, Makarna, Pârah, Çorbalık, Guşgus, Erişte, Pilâv, Lokum, Baklava, Tarhana, Salça, Sütlü çorba, Hoşaf, Turşu, Kızartmalar, Yahni, Mercimek, Pekmez.

YEMEKLERE DAİR:

KEŞKEK: "A, Hacı Davut Keşkeği degil ya?" Bu söz, karşılıklı konuşmalarda biri diğerinden fazla bir şey isteyince denir.

GUSGUS — ŞEHİRİYE. Yapalısı: Bir tencereye bir şinik başına 15-20 yumurta kırarız. Tekneye unu koyarız, yumurtaları da tencerede çalkarız. Çalkanmış yumurtaları una döker, kararız. Hamuru gözere (kalburun küçüğü) kor, elimizle süre süre uvalarız. Alta

Bir Destan:

PILEVNE VE GAZİ OSMAN PAŞA

Derleyen: Osman SAYGI

Bu destanı, Ordu'nun Bucak mahallesinden Memişgullarından Asım Yolaşan'dan dinledim. Babası seferberlikte yetmiş beş yaşında vefat etmiş. Yusuf Memişoğlu, 93 yaşında Osman Paşa'nın yanında imiş. Beraber esir olmuşlar. Oğluna ağlayarak bu destanı okurmuşlar. Oğluna ağlayarak bu destanı okurmuş. Asım ağa "Babamdan hatırlımda kalmış bunlar" diyor.

"Bak sadaretten tabur yürüdü

Sabi sibyan etrafımız bürüdü

Yüreğimde yaşkalmadı eridi

Bu hali görendé millet ağladı.

"Babı müsret" vapuru demiri aldı

Birinci müzika Cezayir çaldı

"Bahçe açığı"ında firtına koptu

Nedir bu firtına duyan ağladı.

Osman Paşa der ki: eşkiyalara

Kendinizi salman bu kavgalara

Ben pabuç bırakmam bu dâvâlara

Vurun arslanları der Osman Paşa

Pilevne dedigin küçük kasaba

Kelle kese kese döndük kasaba

Kesilen kelleler gelmez hesaba

Vurun arslanları der Osman Paşa

Atar Urus topu iniyor dağlar

Seçilsin yaralı vuruşsun saqlar

Köprünün başında kız gelin ağlar

geçen hamuru yeniden bir yol daha kalburla
kalburlarız. Çarşafları yayar, üzerine serer,
kuruturuz.

GUSGUS PİLÄVI: Suyu veya et suyu-
nu tencerede kaynatırız. Hazırlanmış suya 1
tabak gusgus atar, kaynatırız. Suyu alıṣır, pi-
lavl gibi olur. Üzerine, tereyağı: haşlar, döke-
riz. Kılıma varsa, bir avuç ta kıyma atarsak
lezzetli olur. Yarı yarıya pırıngı katar, pişiri-
riz.

KÖY ODALARINDA YEMEK YEYİŞ

Odada bulunan misafirlerin az veya çok-
luğuna göre ceviz ağacından yapılmış mevdan
sofrası kurulur. Köy hocası başta olmak üzere,
köy kâhyası köy korucusu ile birlikte iki
üç evden yemek getirirler. Evvelâ kâhya
sofraya ekmekleri doğrar. Dilim yapar. Ekmekleri
ocakta hoca kızartır. Misafirlere "Sof-
raya buyurun" der. Sofraya oturulur. Evvelâ
çorba konur, köylü yapısı tahta kaşıklarla
çorba içilir. Onu müteakip makarna (kendi

Vurun arslanları der Osman Paşa.
Aman Padışahim sen binler yaşı
Nüfusun işliyor dağ ile taşa
Pilevne kolundan Gazi Osman Paşa
Kâfirin karşısına arslan yürüdü.
Aman Padışahim bağın taş midir
İmdatçılar gelmez yollar göç müdür
Biz de bilemedik bu nasıl iştir
Vurun arslanları der Osman Paşa.

Atma kâfir atma ben de atarım
İstanbul'a gitmiş gîfe tatarım
Vurun arslanları der Osman Paşa
Pilevneden çıksam canıma minnet
Edirne yakası yalancı cennet
Paşa hazretleri bize etme eziyet
Vurun arslanları der Osman Paşa.

Asım ağa anlatıyor, "Kış günleri babamı
coştururdum. O da bana bunları yanık yanık
okurdu. Babam uzun boyluydu. Pilevneyi an-
latırken söyle derdi: "Akşam siperlerden ge-
lirken ölü kurşunları, kaputlarımızdan sil-
lerdik" diyor. "Diken ayıklar gibi. Açı kaldıktı,
atları kestik, yedik.." Bunları anlatırken yet-
miş beş yaşındaki ihtiyar Asım ağa da baba-
sının heyecanını taşıyor ve genleşiyordu.

yaptıkları köylü makarnası), bunu müteakip
de bulğur pilâvi, büyük börek tepsisi içinde
gelir. Yanına büyük iki tas hoşaf konur. Ho-
şaf yağı eriği ve armut kurusu karışığı ile su-
luca yapılır. İkişii beraber yenilir. Sonra bir
tepsi börek konulur. Yufkadan yapılıp kizar-
tilmış böreğin ortasında büyük bir fer açılır,
buraya bir sahan yoğurt konur. Elle ko-
parılan börek yoğurda banalıp yenilir. Sonra
pekmek veya su palizesi konur. Tatlı ve so-
ğukluk olarak yenir.

K A H V E

Kahveyi dibekte döverler. Şimdileri evlerde
el degirmenlerile çekilmektedir.

K Ö M M E

Hamuru, tuzlu suyla yuğrulur. Ocak ya-
kılır, söndükten sonra kivilcimli külli ateş
açılır, hamur gömülüür. Üstü kivilcimli külle
kapatılır. Bir müddet sonra, pişince biraz so-
ğutulur, sonra yenir. Çok lezzetli olur.

64 Yıl Önce Bir Âşık Karşılılaşması:

NARMANLI SÜMMANI VE KAĞIZMANLI SEZAI

Yazan: Nejat BİRDÖĞAN

Halife-i rûy-i zemin o mülki hakanımız
İsm-i Erzurum dürüptür vilâyet mekânımız
Kazay-i Narman adlanır yerimiz vatanımız
Mahâsim Sümmâni amma gedâyi derler bize.

Bu şekilde ikimizin de açısı ve tartışması
sona erdiğinden sonra ben gene karşı beri ayağı
açtım.

Sezai:

Seni bana bahr-i muhit dediler
Ben gavasım bahre dalmâga geldim.
Armağan getirdim şerifi sazı.
Ya verüben yahut almağa geldim.

(Gavas — dalgıç)

Sümmâni:

Beni sehil etti ol âb u dâne
Nasip gözesini bulmağa geldim.
Bu aşkı nârnâna oldum pervâne
Sinem delik delik delmäge geldim.

Sezai:

Şimdî bendederim herbir cıvarım.
Elinden azılur ol ihtiyârn.
Pâyimal ederim namusun, ârin.
Seni taştan taşa çalmağa geldim.

Sümmâni:

Sen hangi bâdeden olmuşsun sarhos?
Kâmiller demine vermedi mi gûş?
Ben kardeş olanın hatını hos,
Takatim yettiğe kılmağa geldim.

Sezai:

Sezai, avcîym izin alırmı.
Söndürür alevin, közün alırmı.
Süphesiz elinden sazin alırmı.
Seni melî yola salmağa geldim.

Sümmâni:

Ne çok düştün Sümmâni'nin peşine.
Adem odır mukim kendi işine.
Hasret temrenini mermere taşına,
Say-e-i Meylâda çalmağa geldim.

Hazımı alamamışım. Ona bir kapanık ve-
ya yarı kapanık ayak açmadan gene gözünü
korkutmak için başladım.

Sezai:

Bibahtlk olmasın terbiyen takın,
Gör hasmin nice dir bir bak Sümmâni
Bunca garipliği kılmissım hürmet.
Diyenvar, yok değil.. kalk kalk Sümmâni.

TÜRK FOLKLOR

Sümmâni:
Meşrebin görende cigerim yandı.
Eyledi yüreğim tak tak Sezâi.
Ahvalımız herbir renge boyandı.
Hak olasam da olur nahak Sezâi.
Sezâi:
Pence salar giribanın alırım.
Nester vurmaz amma kanın alırım.
Şüphesiz elinden sazin alırım.
Kaçarsın elimden çıplak Sümmâni.
Sümmâni:
Mesrebi bozğun şerrinden sakın.
Ahlâkî âdeme değerler bakın.
Eğer aşık isen serefin takın.
Sonra fayda vermez ah vah Sezâi.
Sezâi:
Sezâi alevli köze benzersin
Matahi yok, müflis boza benzersin.
Akî noksan, fikri aza benzersin
Görmedim sen gibi sarsak Sümmâni.
Sümmâni:
Sümmâni'ym, kûh-i Kaf lâzım değil.
Civarda olana mahv lâzım değil.
Hünerin izhar et lâf lâzım değil.
Ötme leylek gibi lâk lâk Sezâi.

Ben bu defa kendimi medhe başladım.

Sezâi:
Bizler mestolmuşuz aşk ocağında
Bize gayri demde göz lâzım değil.
Seni bana hekim cerrah dediler.
Müşkilim halleye söz lâzım değil.
Sümmâni:

Kerbelâ cengine çekerim mâtem.
Velâkin biz için cœur lâzım değil.
Hünerin izhar et göster dem be dem.
Bunca cilve, eda, naz lâzım değil.
Sezâi:

Hiç edem yanında kadrin krymetin.
Mahpus olur senin sözün sohbetin.
Sanarım yok olur şanın söhretin.
Ad bana yetişir saz lâzım değil.
Sümmâni:

Eğer bir hünerin, hâlin yok ise,
İnci, mercan, gevher, lâlin yok ise,
Yökladım kovanı balın yok ise,
Kenardan, köşeden viz lâzım değil.
Sezâi:

Sezâi elinden çekersin itab.
Nice aşıklara vermişim azab.
Eğer vermezsen sözüme cevap,
Yırtarım başında bez lâzım değil.

(Kirmizi bez o zaman için bilgişlik sembolüdür)

Sümmâni:

Sümmâni'ym yeni meydan isterim.
Velâkin bu söyle bürhan isterim.
Ahlâkima uygun insan isterim.
Omuzu elifli boz lâzım değil.

(Boz = Merkep)

Bu defa son kozumu oynamak ve öyle bir ayak aymak istedim ki sonuça Sümmâni başka şey bulamasın da (kariyi boşadım) desin ve rezil olsun.

Sezâi:

Fakir iken bir hırsızlık eyledim.
Yarıyi boşadım aşık Sümmâni.
İşitip sahibi tezden ulaştı.
Darıyi boşadım aşık Sümmâni.

Sümmâni:

Cümlemez gedayı lütfuna muhtaç.
Dedim örtüneyim kanaatten taç.
Yumurta dediler derdime ilâç,
Sarıyı boşadım aşık Sezâi.

Sezâi:

Aşık lâzım senle bahre dalmağa,
Kandil olup seyranında kalmağa,
Meram ettim ben bir petek çalmağa
Ariyi boşadım aşık Sümmâni.

Sümmâni:

Pır elinden caba gelir bâdemiz.
Bize sahip olur ehl-i hibemiz.
Nefes almaz kurum tutmuş sobamız,
Boruyu boşadım aşık Sezâi.

Yok, baktum ki ben Sümmâni'yle başedemeyeceğim. Geriledim.

Sezâi:

Sezâi eliyle girdaba düştü.
Çigerim hûn oldu bağrim tutuştu.
Senin kem gözünden bu karnım şisti.
Geriyi boşadım aşık Sümmâni.

Sümmâni:

Sümmâni'ym vasfolunmaz zamirim.
Kem kelâma ruhsat vermez emirim.
Ağzin değil, murdar oldu peynirim.
Deriyi boşadım aşık Sezâi.

(Derî = peynirin koyulduğu koyun derisi)

Son olarak gönlünü almak istedim.

Sezâi:

Seni bana huyu hâlim dediler.
Anlamağa tâhikata gelmişim.
Sakadır her sözüm değildir gerçek.

Ağıtlar:

AVŞAR AĞITLARI

37/25
Yazar: Orhan AYDEMİR

Bizim kişisel, herkesi ilgilendirmeyen ağıtlarımız yok mu? Elbette daha çoktur. Ağıtları yakanlar çoğulukla yürekleri yanmış, çocuklarını, sevdiklerini yitirmiş analarıdır. Yaşadıklarını, duyduklarını ezgilerler bu ağıtlarda...

Birinci Dünya Savaşını, Kurtuluş Savaşı'nı dile getiren ağıtları nice ağıtlar yakılmıştır Anadolu'da... Allahüekber dağılarında do-nanların, Gaziantep gönüllülerinin, Doğu-Batu cephelerinde ölen yiğit savaşçılar üstünde... Ağlı oyların yüreklerindeki birikintisi boşaoltmak istemişlerdir bunlarla.

Yaşanmamış oylar dile getirilmemiştir bu ağıtlarda. Getirilemez de. Ağıtların çoğu nun düşman saldırısına uğramış yurt toprakları üstünde yakılması, ortaya çıkarılması bundandır.

Bu ağıtlarda geçmişteki kara günlerimizi öğreniyor, duuyoruz. Çünkü ağıtlar; olayların içinden gelen bir deyis, olaylardan doğan bir gerçek gizlidir özlerinde. Gün olur bir evden giden kardeşlerin tümü dönmez. Gün olur askerlik çağında olanların tümü askere gider, goğu kirılır, ölürl. Bu kez asker azlığı savaşlardan yenik çıkmayı doğurur. Bunu önlemek için daha gençleri, tazeleri askere isterler. Bizim köylerde "Vay Anam Kurası" diyorlar bunlara. On beşen yukarı olanlar-

Anadolu Halk Edebiyatının manzum bir kolu olan ağıtlar, acıklı bir olaydan doğar. Halkı etkileyen, ağlatıcı bir duygulanım veren belâlı olayların acısını deyişlerde duyar insan. Olanca sarsıcılığı, alt-üst ediciliği, yükselişini özden söyleyişleri ile yakarlar. Ağıtları yakanlar çok ker belirsizdir. Yahut da zamañın unutma silindirinden geçerek, söyleyi ni unutularak, anonim bir özellik kazanır. Bir ulusun ortak malı olur.

Bu şiddetli oylarda bir genellik vardır. Özellikle bir toplumu, bir ülkeyi ilgilendirir, Zaten ağıtların en dayamlıları, en güçlüsü böyle olanlardır. Örneğin; bir seferberlikte, bir savaş sırasında gidip gelmeyen, kırılan gengler üstünde bir çok ağıtlar yakılır. Bu kırimı izleyen, yaşıyan halk ortak duyuş ve sezişlerini kederlice ağıt biçimine sokar. Buna savaştan derin bir nefretin, düşmana karşı gergin bir kinin sertliği; şehit olanlara karşı acımlı, samimî, cana yakın söyleyişi vardır:

"Ora Yemen'dir, gülü çimendir
Giden gelmiyor, acep nedendir."

Kaçımız Yemen Türküsünü okuyunca, yarım asır sonra da olsa canevimizden vurulmayız? Çünkü ona bir ulusun ortak acısı, ortak yaştısı, ortak soluğu karışmıştır.

Konuşmaya muhabbetle gelmişim.
Sümmâni:

Dersîta eylerim eyyam-i yazdan,
Vefa umulur mu bu hilâbzâdan.
Marifet aranmaz her aklazdan.
Akıl için ben hizmete gelmişim.

Sezâi:

Nester vurma damarima, kanıma.
Leke konar şerefime, şanıma.
Sebep olma elimdeki nanıma.
Ben derdimi müra'câte gelmişim.

(Nan = ekme)

Sümmâni:

Kabul ediş vardır emdiğim şirde.
Ne edem bu taksim Hazreti Pir'de,
Ben bir selim, sen bir kumsun bu yerde.
Eseflenme şerefate gelmişim.

(Şerefat = şeref almak)

Sezâi:

Sezâi, eline verdim elimi.
Bundan böyle ferah söyle kelâmi.
Komşuların vardır size selâmi.
Şehrimize ben dâvete gelmişim.

Sümmâni:

Dâvete ne lâzım gedai Sümman.
Elinden ne gelür? Mevlâdan ihsan.
Arif-i billâhîr Haci Kağızman.
Zaten onu ziyarete gelmişim.

(Haci Kağızman = Kağızman'a bu-
günük adını veren ermiş).

Bundan sonra beraber Kağızman'a geldik."

Sümmâni ve Sezâi'nin deyişmeleri böylece bitti. Bir başka yazımızda bu iki deryadıl Ozanın Hazreti Ali'yi övülerini kaydedeceğiz. Şimdilik bu karşılaşmayı bütün halkiyatçuların ve Sümmâni yazarlarının dikkatine sunarken her iki gönül sahibinin hatırları önünde saygıyla eğiliriz.

TÜRK FOLKLOR

dir bunlar. Tümü askerlik edecek, savaşacak çağ'a gelmemiştirlerdir hemüz. İşte daha çok bunlar için en açık, en öldürücü ağıtlar yakılmıştır.

Bu ağıtlardan Avşar köylerinde de çok yakılmıştır. Bunlardan biri, yediden - yetmiş herkesin dilinden düşmenen Sarıkamış kırısında ölen askerler üstünden:

Sarıkamış ne aralı
Kimi ölmüş kimi yaralı
Bunu duyan var mı ola
Yalan dünya kurulalı

Kimini gülle götürdü
Kimini toplar yatırıldı
Kör olasına Moskoflar
Nice oacaklar batırıldı

Ayşe bekâr, Cennet bekâr
Acemi talime çıkar
Dört oğlum sefer ağızında
Topalum kahrimi çeker,

Uşak gitti sürüyünen
Asker kalkar boruyunan,
Hangi eve vardi isem
Bir gelin var kariyinan

Sarıkamış altan bulak
Soğanlı'yi biz ne bilek
Bizim usak böyle gezer
Ağca zuben kara yelek,

Battın Avşar kazaları
Ibrisimin kozaları
Sarıkamış'ta kirildi
Gonca gülün tazeleri.

Yüzbaşilar, yüzbaşalar
Tabur taburu karşalar
Yağmur yağıp, gün deince
Yatan şehitler işilär.

Avşarların halk ozanlarından, Dadaloğlu'nun çağdaşı fakat yaşa çok küçük olan Seyit Osman (Aşık Seyit) 1914 yılında epeyce ihtiyarlığından askere alınmamıştır. 1914 de başlıyan 1. Dünya Savaşı'na katılmadığından üzülmektedir. O sıralar Pazarören bu çağının Cingöz köyünde yaşamaktadır. Avşar-

ların aşiret kavgalarında büyük yararlığı dokunan Aşık Seyit, göçer evli bir göçbe yaşamasından, toprağına bağlı bir Türkiye yurttaşlığını olmuştur. Tüm Türklerin ortak kederi içindedir. Bir yeni izlenimle su ağıtı söyler:

Kaman'da uşak kalmadı (1)
Redif gitti sürüyünen (2)
Sabahaga yatılmıyor
Gelinlerin zariyman.

Hasan, Mehmet, Ali'yinen
Ömer, Çerkez, Veli'yinen
Süleyman kir ata binmiş
Halil kahve doruyunan.

Düğüsecek güç var bende
Gitsem ben de gök kırınan
Acep kavuştu m'ola
Benli Faki, Sarıyinan.

Sarının benzi gülgülü
Haççam Çamlı'nın bülbüllü
Soğanının mor sümbülü
Koç Dağı'nın kariyinan.

Haçça'nın beliği surma
Arzu'nın gözleri surme
Güle konmuş iki turna
Ötüşüyor diliyinen.

Asker gider sürüyünen
Mızrak öter boruyunan
Hangi eve vardi isem
Bir gelin var kariyinan

Yüzbaşı redifi dizer
Askerler de tabya kazar
İnşallah Moskofu bozar
Türküğünüñ zoruyunan.

Der Seyit'im gayri aman
Başımızdan gitmez duman
Bizim mekânımız Kaman
Mor sümbüllü koruyunan.

Gün gelmiş dört kardeş "seferberlik" adıyla devimlenen, I. Cihan Savaşı'na gitmişler. Gidiş o gidiş.. Geri kendileri yerine kara - künayeleri gelmiş. Bir bacıları kalmıştır evlerinde. Bacıları dört kardeş yiğirmenin bu-

Kitaplar Arasında:

“DAHA DAHA NELERİM VAR”

Yazan: (Merhum) Prof. Mahmut R. GAZİMİHAL.

âşıktır...”

Değer hakkında fikir vermiş olmak için “Karşı Beri” başlıklı şiir — Aşığın açıklaması hasiyeleriyle birlikte — teberrükten aşağıya alı yoruz. Bu güzel şiirde birinci dörtlüğü Aşık Sabit Müdamî, ikinci dörtlüğü Dursun Cevlânî, üçüncüsünü tekrar Müdamî söylemeye, konuşma böylece sürdürmektedir:

Aşık Dursun Cevlânî: DAHA DAHA NELERİM VAR. (Akın matbaası 1958 — Ankara). 250 kuruş. Sipariş adresi: Galışkanlar Mahallesi, Kireç Ocağı, No. 755 - 8. Altın dağ — Ankara.

Kitabın önsözünü yazan, su notu veriyor: “Sarıkamış’ın Ağyar köyünde 1900 yıldında doğan, Topcu yüzbaşlarından Hasan Beyin oğlu Dursun Cevlânî gelip geçmiş saz şâirlerimiz hakkında geniş bilgiyi olan ve ünlü Körögöl Destanının oniki kolunu bilen tek

ruk acısıyla, su ağıdı yakar Avşar köylerinden birinde:

Hota dördüncü ordu hota
Mevlâm iyilere kata
Edirne de büyük şehir
O da İstanbul'dan öte.

Bilemedim Kardaşlar
Kana belemiş kabutlar
Harçlığımı aldım'ola
Üstünde duran zabıtler.

N'eydi bu işlerin aslı
Cahil gönlüm zati yashı
Bilemedim kardaşları
Kara don, kırmızı fesli.

Kara çekerler beyaza
Tüm âlem koydu niyaza
Acap kardaş erdi m'ola
İstanbul'da dar bogaza.

İşte böyle Anadolu insanının yaşıntısı...

(1) KAMAN: Pinarbaşı ilçesinin, Pazarören bucağına bağlı bir Avşar köyüdür.

(2) REDIF: Paralel asker anlamındadır.

Üç ligattan sana açım bir ayak,
Bar'da (1), ber'de (2), bir'de, burda mâna var
Lalezâr yığnağı saçım bir ayak,
Kârda (3), kerde (4), kirde, kürde (5) mâna
var.

Bu sirra agâhim gayetle çoktur,
Tarda, terde, tırda turda (5) mâna var,
Tar karanlık, ter tazendir, tir oktur,
Tarda, terde, tırde, turda (6) mâna var.

İlim huzurunda gerektir susmak,
Hakikat pendine olur mu küsmek,
Var varendir, vir kokudur, vur tâbir,
Varda, verde, virde, vurda mâna var.

Âlimler buyurmus ilm ister sabır,
Ne kadar görürsek şiddet ve cebir,
Var varendir, vir kokudur, vor tâbir,
Varda, verde, virde, vorda mâna var.

Sabit müdamidir ulu Kürde su,
Nuru münevverdir asıl burda su
Çar komşudur, cer çekmedir, cur da su,
Carda, cerde, cirde (7), curda mâna var.

Dursun Cevlânîdir mücevher sözlü,
Surri hakikat hak kullarda gizli,
Sar sehirdir, sir arslander, sur tuzlu
Sarda, serde, sirde, surda mâna var.

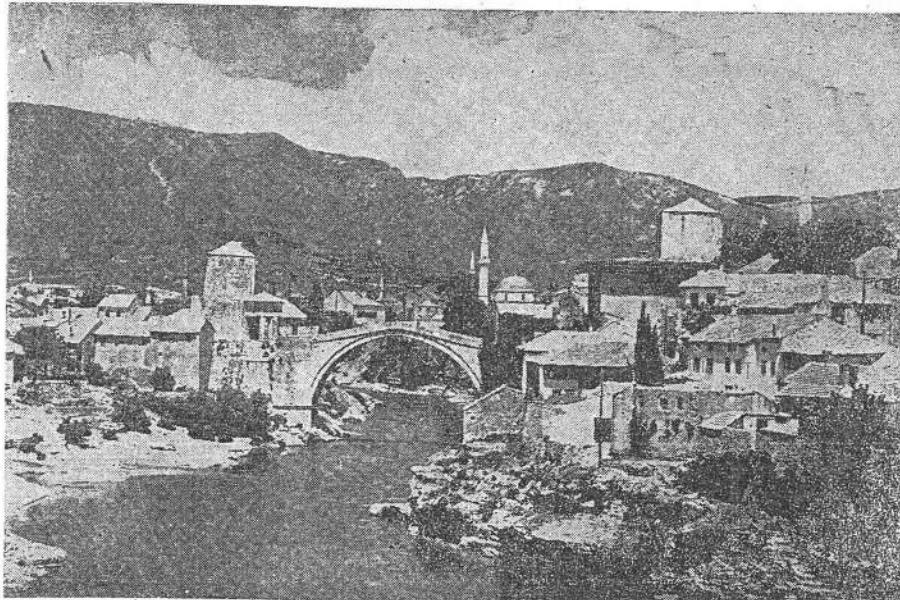
Kitap bizi bir çırpida bu tanıtma yazısına sürükledi.

(1) BAR: meye; (2) BER: sağın yeri;

(3) KER: eşek; (4) KIR: kirletme; (5) KÜR: Kür nehri; (6) TÖR: dernes; (7) CİR: bir ölçü.

HERSEK'İN MERKEZİ MOSTAR'DA

Yazan: İhsan HİNÇER

Mostar'dan bir manzara. Kuyumculuk Çarşısı,

resimde görülen köprüniin sağındadır.

Geceyi geçireceğimiz Mostar'a gitmeden evvel, dönüş yolumuz üzerinde bulanan Radimlu (Radimlyu)'da otobüslerimizden iniyoruz. Yolun sol tarafında yükselen dağ sillerleri arkeologlar için büyük bir önem taşımıştır. Ortaçağa ait Bogomillere ait mezarlar burada bulunuyor. Bu mezar taşlarından, lâhidelerden bir kısmı dağ sırtlarından indirilerek mola verdiğimiz yolun sağ tarafında hazırlanan sahaya getirilmiş. Buraya yerleştirilerek etrafı tanzim edilmiş. Dünyanın dört bir tarafından gelen arkeologların bir kısmı mezarların bulunduğu sırtlara tırmanırken, bir kısmı da tanzim olunan sahadaki lâhitleri teklike koyuyor. Türk ve İslâm eserleri dışında Mogorjelo'dan sonra gördüğümüz ikinci yer burası oldu.

Bu inceleme sırasında, güneş ufuktan çekilmiş, ortalık yavaş yavaş kararmışa başlamıştı. Bütün işaret ve gayrete rağmen sırtlara çıkan ve Bogomil mezarlarını yerinde ince-

lemek isteyen arkeologlar, bu fırsat ve aşklarından, taşıt araçlarını kaçırmak ihtimali dahi alıkmıştı. Bu sebeple Radimlu'dan Mostar'a hareket saatı olan 17.30'dan geçmemiştir. Nihayet bunları birer birer toplamak zarureti hasıl olmuştu. Bu suretle saat 19'da ancak bir araya gelebilmiş ve Mostar'a hareket etmişler. Bir saat sonra da Mostar'a girdik.

Mostar'in bütün hâkim noktaları ve yolları boyunca camiler dikkat çekiyyordu. Çeşme ve mezarlıklar da aynı şekildeydi. Işıklar içindeki Mostar'da Çarşı Camii, Karagöz Camii, Rıçina Camii, Kalkan Camii, Sultan Selim Camii de bunlar arasında idi. Bosna ve Hersek eyaletindeki bütün şehirlerde mutlaka birer tane Sultan Selim Camii vardı.

Neretva Nehri, Mostar'ı ikiye böülüyordu. Şehrin merkezi bir yerinde bulunan turistik oteller de burada yapılmıştı. Misafirler için Neretva Oteli ile Bristol Otelinde yer ayrılmıştı.

ARAŞTIRMALARI

3379

mıştı. Bu iki turistik şâhane otelin birisi nehir bir yakasında, diğeri de karşı yakasındadır. Nehri tam bu kısımda köprü birbirine bağlamaktadır.

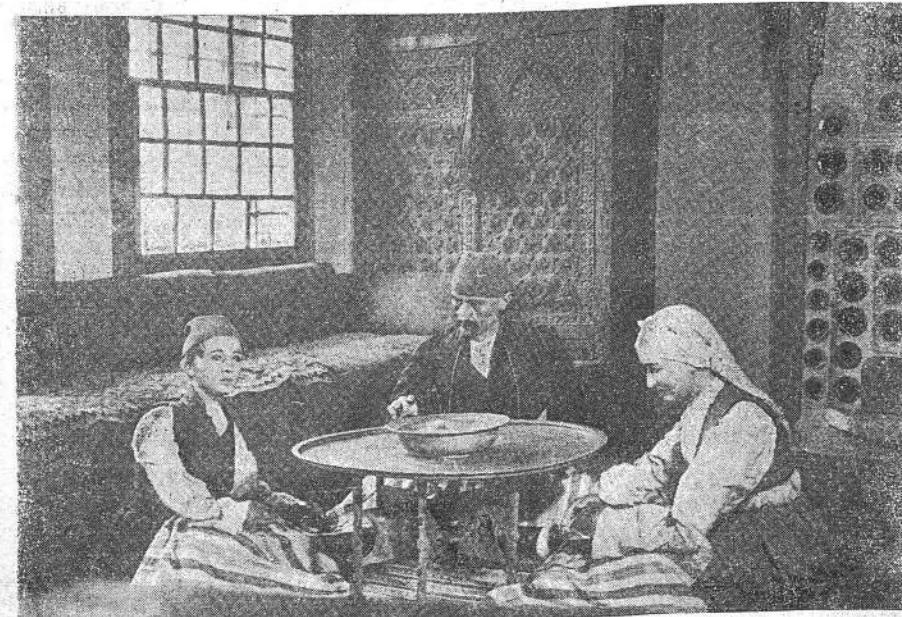
Programa göre, akşam yemeği hep birlikte yeniden restore ve tanzim olunan eski bir Türk çarşısı olan Kuyumculuk Çarşısı'daki Türk - Şark lokantasında yenilecekti. Otellerimize yerlestikten sonra bizi alımıza gelen rehberlerimizle yola çıktıık. Saat 20.30'u geçiyordu. Sokaklar temizdi, halk ya evlerine dönüyor, ya da sinema veya başka eğlence yerlerine gidiyordu. Şehirlerdeki müslüman halk tamamen medeni kıyafetle doluşuyordu.

Aradan on dakika geçtikten sonra Kuyumculuk çarşısına gelmiştık. Mostar'ın bütün Yugoslavya'da satılan posta kartlarında ve putnik, yani seyahat acentelerindeki afişlerde ve turistik broşürlerde resmi görülen yer burası idi. Bu yazımızı da bir fotoğrafı süsleyen Mostar'ın bu semti, turistleri çeken bir şark havası taşımaktadır. Kuyumculuk Çarşısı da bu maksatla yeniden hazırlanmış.

Taş köprü, köprünün iki tarafındaki kuleler, bu civardaki Türk mimari tarzındaki yapılar ve dükkânlar, birbirine ve taşlara geçme demir parmaklıklar, kapı ve pencelerdeki stil ve oymalar tamamen Osmanlı Türk yapı tarzını temsil etmektedir. Yugoslavlar, bunlara ihanet etmemiş, tarihî kıymet ve haşmetlerile mütenasip şekilde onları tâmir cihetine gitmişler. Yunan ve Bulgar söyleşimi, Yugoslavya'nın hareketlerine asla tesir etmemiş. Değeri olan hiç bir şeyi imha etmedikleri gibi, ihyâsına çalışmışlardır.

İşte Kuyumculuk Çarşısı'nın hali de, bunun en büyük şahidi idi.

Lokanta, iç içe bağlantısı olan birkaç sâlondan ve iki kattan müteşekkildi. Hemen hemen bütün masalar, sedirler dolmuştu. Önce masalarla ince kâğıtlar içinde sarılmış yumuşak bir yiyecek getirdiler. Herkes birer paket alıp, tabağının yanında koydu. Listeye bakınca bunun "Somun" olduğunu gördüm. Sûratle paketi açtım. İçinden kesilmiş büyük bir parça halis mis gibi somun çakmıştı. Biz somunu

Sarajevo Zemaljki Muzej'de monte edilen eski bir Türk müslüman konağı odası ve sofrası.

İstanbul'da, Türkiyenin diğer yerlerinde bile çoktan unutmuştu. Çok pişkindi. Parmağımızı basınca gömülüyordu, kaldırınca sünger gibi kabaşıyor, ağıza atınca eriyordu. Bunu yaprak sarması, köfte, biber ve soğan dolması onları da etli börek ve kadayıf takip etti.

Erik rakıları da kadehlerle geliyor, boşalarların yerini doluları alıyordu. Nerede ise ev sahibi olmuştu. Bilhassa Yugoslavyanın çeşitli yerlerinden gelen müzeciler Türk yemeklerinin adını gayet güzel biliyorlardı. Bana çeşitli sorular yöneltiyordu, somunun nasıl yenileceğini, köftenin, dolmaların, sarmanın, kadayıfının nasıl yapılacağını soruyorlardı. Ben de öğrencibildiğim kadar Sırpçaya Türkçe ve Almanca kelimekler katarak gereken cevabı veriyordum. Bütün bilginler Türkçe yemek adlarından başlayarak etnografa malzemelerine kadar bildikleri çeşitli Türkçe kelimekleri sırayla ve yenişerini öğrenmek için yarış ediyorlardı. Kadehler serefime kalkılıkça bitmek bilmiyordu. Ben de iyice keyiflenmiştim. İçim içime sigmıyordu. Bir ara ayaga kalkarak bu Türk yemeklerini pişiren aşçıyı görmek istedığımı ifade ettim. Mutfağa geçtiğim. Yemekleri pişiren Aşçı Yunus Efendi babacan görünlü, şışman, elli yaşlarında kadar bir Yugoslavyalıydı. Kendisini tebrik ettim. Ayrıca bu kadar nefis Türk yemekleri yaptığı için de teşekkürlerimi bildirdim. O da bir Türkle karşılaşmaktan, yemeklerinin beğenilmesinden çok memnun kaldığını söyledi.

Bahtiyarlılık içinde idim. Bütün üzüntüm bir sabit fikir halinde su noktada düğümleniyordu; Yugoslav Müzecilerinin bu nazik davetine neden Türk müzecileri katılmadı. Bu eserleri, bu yakın ilgiyi müşahede imkânını bulamadılar. Acaba ben bu gördüklerimi tam olarak aksettirmek suretile memleketime faydalı olabilecek miyim. Yazilarım ilgililerce takip edilebilecek mi? Sonra düşündüm ki, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü 24 müze için dergimize abone dir. Bu yazdıklarımı bu suretle belki okuyacaklardır.

Kuyumculuk Çarşısı Türk Lokantasından ayrıldığımız zaman saat 24 ü gösteriyordu. Hotel Bristol'ün en üst katındaki 508 numaralı odama gakken bir gün sonraki programı düşünüyordum; Saat 9 da Hotel Neretva'ından hareket edecek ve Blagaj (Blagay)'a gidecektik. Sarı Saltuk burada yatıyordu.

Bize gelen KİTAPLAR

* William Shakespeare — Ülkü Tamer: "Othello". Oyun. Varlık Tiyatro Serisi: 12. 17X12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

* Nurullah Berk: "Resim Bilgisi". Varlık Faydalı Kitaplar: 31. 17X12 boyunda, 160 sayfa metin, 32 sayfa resim, 5 lira.

* Bronisław Malinowski — Ender Gürrol: "Büyük, Bilim ve Din". Varlık Büyük Cep Kitapları: 233. 17X12 boyunda, 64 sayfa, 2 lira.

* Edith Hamilton — Ülkü Tamer: "Mito- logya". Grek ve Romen. Varlık Faydalı Kitaplar: 32. 17X12 boyunda, 224 sayfa, 5 lira.

* John Steinbeck — Muzaffer Reşit, Fılliz Karabey: "Cennet Çayırları". Roman. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 60. 17X12 boyunda, 200 sayfa, 4 lira.

* Recep Bilginer: "İsyancılar". Üç perdelik oyun. Yeditepe Yayınları: 134. 17X12 boyunda, 96 sayfa, 300 kurus.

* Ercümen Behzad: "Üç Anadolu". Şiirler. Yeditepe Yayınları: 135. 20X14 boyunda, 80 sayfa, 300 kurus.

* Erol Türegün: "Beş Akşam". Şiirler. Yeditepe Yayınları: 136. 20X14 boyunda, 64 sayfa, 200 kurus.

* Özker Yaşın: "Kanlı Kıbrıs". Şiirler. Bir Şahlanışın Destanı. Varlık Büyük Cep Kitapları: 234. 17X12 boyunda, 64 sayfa, 2 TL.

* Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü: "Türk Etnografa Dergisi". Sayı V, 1962. İçindekiler: Elçin: Denizli Dokumacılığı, Durul: XV. Asır Hayvan Motifli Halılara dair yeni bir örnek, Kocabas: Tophane İlücciliği, Oral: Selçuklilerde giyim eşyası, Önen: Osmanlılar devrinde Borda barut fabrikaları, Gökoğlu: Kastamonu gorbaları, Ünver: Türkiyede kahve ve kahveneler, Kerameti: Folklor ve Açık hava Müzeleri, Kosay - Ülkü: Anadolu'da iptidai çanak - çömlekçilik, Temir: Yakutlarda susleme sanatı, Elçin: Folklor ve Etnografa ile ilgili kitaplar, Eralp - Özerdim: "Bibliyografya". 29X21 boyunda, 106 sayfa metin, 48 sayfa levha, fiati yazılmamıştır.

Bir Gezi Dolayısıyle:

KIBRIS, MAGOSA VE NAMIK KEMAL

3381
Yazan: Mehmet ÖNDER

1961 yılı Temmuz ayında Kıbrıs'ta, bir Türk Müzesi açmak üzere çalışmalarla bulunmustum. Kıbrıs'taki Türk köylerini birer birer dolasırken; bazı etnografik eşyalar derlemiş, bu arada Magosa'ya da gelmiştim. Biliindiği gibi, vatan ve hürriyet şairimiz Namık Kemal bu şehirde bir süre sürgün hayatı yaşamıştı. Devrin Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz, Namık Kemal'i, "Vatan yahut Silistre" piyesinin oynanmasından sonra, 5 Nisan 1873 tarihinde Magosa'ya sürmüştür, koca Şair, Magusa zindanında otuz sekiz ay kalmıştır. Bu zindan acaba ne olmuştu? Türk Kıbrıs, bu büyük insanın acaba burada ne yapmıştı? Magosa'ya geldiğim gün, bınları düşünüyordum.

Magusa'daki Türk Ocagi'nda, ilk sualım Namık Kemal ve zindanı oldu. Kahvelerimizi içtikten sonra, şehri gezmeye çıktıktı. Türk semtindeki büyük bir alanda, Namık Kemal'in tunc büstünü görünce sevindim. Daha sonra da Magusa Kalası bedenlerinden birindeki zindan ziyaret ettim. Kesme taşlarından yapılmış, tonoz kubbeli daracık bir oda. Ancak bir insanın girebileceği bir kapı, bir de küçük penceresi var. Anlatmaya başladılar:

— Surada yatağı vardi surada da iskelesi. Kapıdaki su delikten üç övün yemeği veriliirdi. O zamanın Kıbrıs mutasarrıfı Veys Paşa, onun zindan öndeği bahçede dolaşmasına, ziyaretçi kabul etmesine izin vermiştir. Namık Kemal, bir çok eserlerini işte bu odada yazmış, daha sonra da bu odanın üzerine ahsap bir çatı katı yaptırarak oraya taşımıştı.

Taş merdivenlerden çatiya çıktıktı. Namık Kemal'in şahsi parasıyla yapılan, önen saçaklı bu kulübécik Müze haline getirilmişti. Ortada bir masa, üzerinde ziyaretçilerin intibalarını kaydettiği bir defter duruyordu. Duvarlarda Namık Kemal'in fotoğrafları, el yazısıyla bel geler, sürgün fermanı asılıydı. Tam karşısında da tam 14.44 de durmuş bir duvar saatı, var. Magosa'ya saat tam 14.44 de ayak basmış Namık Kemal. Bu saat o hatırayı yaşıyordu. Bir köşede Anıt Kabir'den getirilmiş bir torba Va-

tan toprağı burcu burcu tutuyordu. Müzeyi, 1957 yılında, Magusa'daki Namık Kemal Lisesi açılmıştı.

Müzeyi gezerken, Kıbrıslı bir genç:

— Magosa'da yüz yaşına merdiven dayamış, Mehmet Kahveci adında bir ihtiyar Yaşar Çocukken, Namık Kemal'in hizmetinde bulunmuş. Hafızası yerinde, Onu tanımak ister misiniz, dedi.

Magusa'da köşe bucak Mehmet Kahveci'yi aradık. Küçük, tek katlı bir eveçizde oturuyormuş. Torunları bizi içeri aldılar. Elini öptük, yatağı başucuna gömeldig, Sakalını sıvazlayarak içini çekti, anlatmaya başladı:

— Namık Kemal zindandayken, ben onki yaşlarında bir çocuktum. Yemeğini biz hazırlardık.. Sofrayı çoğu zaman ben götürürdüm. O na, İstanbuldan sandık sandık lokum gelirdi. Her seferinde bana lokum verir, yanagımı okşardı. Bütün gün yazı yazar, kitap okurdu. Gece yarlarına kadar mum işliğinde çalışırı...

Ihtiyarın yaşlı gözleri büğülmüşti. Bir müddet sustu. Sonra hafızasını zorluyarak anlatmağa devam etti:

Uzun boylu, aslan gibi bir adamdı. Hani bir resmi var ya, onun gibiydi. Kıbrısta onu çok severlerdi. Sırmalı sırmalı adamlar gelir, onunla konuşurlardı. Sonraları onu zindandançıkarıp serbest bırakırlar. Çarşıyı, pazarı dolasır, akşam olunca, zindanın üstündeki oda sına gelirdi. Çok adamlar ziyaretine gelirlerdi. Sonra, kocaman bir gemiye bindi, gitti. O gün ben çok ağladım. Giderken bana bir avuç para verdi, lokum verdi.. Ya işte böyle.. Arslan adamdı.. O meydandaki heykel gibiydidi...

Bu, ihtiyar, gün görmüş, canlı tarihi da ha fazla yormadık, onu torunlarıyla, hatırla-ryla başbaşa bırakarak ayrıldık..

Magusa, büyük Vatan ve Hürriyet Şairini, Namık Kemal'i asla unutmamıştı. Magusa Namık Kemal'i yaşıyordu. Her köşede onun sesi, Onun nefesi vardı. Ve namık Kemal'in, sesi, dalga dalga Kıbrıs ovalarına yayılıyordu "Ars yigitler, vatan imdadına!.."

Derlemeler:

KOLAY'DAN İLENÇ, TEKERLEME, MÂNİLER

Yazan: Mahmut KADIROĞLU

ILENCİLER:	Teltili gaşuk Yíkar yíkar Gine bulasuk
Adı batasica	Ağzın burnum şap olsun da dil - cuvap vereme.
Ahir gidişin olsun,	Buruncamın hocası
Allahından bulasica,	Kel Dürriyenin gocası
Ansuzuna gidesice	Dandini dandını dan ister
Benden gördüğün günün gal,	Bey bubesinden don ister
Beşlikde gör eşikte görme.	Basma domu beyenmez
Bi yanın aksın, bi yanın goksun.	Püsküllü Pontul ister.
Bi yanın gurusun, bi yanın çürüsun	Fadime Fadik Burnu düdüük
Canını bağırmı yiyesice.	Çılçalmacı
Cigerinin bağından dutul,	İndir sacı
Çat di dak çatlıyasıca,	Köpeklerin arkadaşı
Genesi kitlenesice.	Gara giz
Davun çiksun da yinürceye yisın.	Gartan giz
Daşlar, gayalar yağşın başına.	Un çuvalımı yrtan giz
Daş kesilesice.	Ocak başında maşa
Ecirsüz dertlere dutul.	Burunca'dan guru paşa
Ekmek davşan olsun, sen tazu ol da peşinden yeteme.	*
Etdügüm eylikle gözüne dizine dursun.	MANİLER:
Geberesice,	İlk bölümünü 171. ci sayıda yayınladığımız "Kolay'dan mâniler"İN, bu sayıda da ikinci bölümünü sunuyoruz.
Gelişin olsun da gidişin olma- sun.	Altın tas altın tarak Giderim yoolları rak Evel dizdizeyidik Şimdi yıldızdanı rak
Gelmezine git.	Derelerin ertiğü Ben gelmeden göğüdü Kız geldim kız gidiyem Hiç mi beker yoğundu
Gözlin bakşın, tenin çeksin.	İndim dereye durdum Bi çift efeyik (4) vurdum Kız ben senin yoluna Yedi yıl beker dardum
Gözlerinin elifi söyunesice.	Kara saçın yas durur Yel eser dotsaşdırur Üzülme nazlı yárim Hak bizi kavuşturur
Hişmina díkilesice.	
Kan gusasica.	
Kör ol da súrún.	
Kudurup da etini yiyesice.	
Sışip de dağlıcasıca.	
Yani garadan git de yan çar- pına díkil..	
Yedi gat yerin dibine gayniya- sica.	
Yeğin yerin yere gelsin, gara bağrıñ güne gelsin.	
Yüzünü gör izini görme.	
*	
TEKERLEMELER:	Bahçelerde bibersin Küçüksün kibarsın
Ansa aşık	

İstanbul Folkloru:

ESKİ İSTANBUL'DA HACI TEHNİYELERİ

Yazan: Münevver ALP

Hac farzını yerine getirmek için kadın ve erkek bir müslümanın evvelâ zengin, vücuta sağlam olması, yakın akrabaları arasında muhtaç, fakir, hasta olmaması, bakiyakla borçlu ol duğú ilesi efradınan da hic olmazsa beş sene geçinebilecek bir geliri olması şarttı. Bu şartlara sahip olan her müslümanın hac farizesini ifa etmesi lazımdı.

Hicazdan sağ ve selâmet dönen erkek ve kadın, bütün hacilar, mutlaka evlerinde teknîye cemiyeti verirlerdi. Erkek teknîyeleri cuma günleri yapıldı. Kadın teknîyeleri de ekseviya salı günü olurdu.

Bu teknîyeler için en aşağı kırk, elli okka hacı lokumu ismarlanırıdı. Bu lokumları yapan meşhur firmalar vardı. Başta Eyüp Sultan, Cağa loğlu, Çakmakçılar, Karaköy, Sarıyer firmaları gelirdi. Bu lokumlar yağ ve külli su ile bir miktar tuzla ve sahleple karışıp yuğrular, hamur iş findik veya leblebi büyülüklüğünde kesili firın tepsiyle firında kurutulurdu. Okka hesabı ile ismarlanır ve alınırdı. Firınlara temiz ve kuvvetli torbalar götürülür, lokumlar tartlara ve torbalara doldurulurdu. Bir çuval şeker, iki binlik gül suyu alınırdı. Eğer evde yeteri kadar bağ kaşık yoksa, üç dört deste de

Kara erik kararsın

Yár sen beni ararsın

Sarılalımlı yatalım

Ateşimiz kararsın

Kara koyun saçığı

Kanda durmaz başlığı

Be sözünde durmayan

Yigitlerin aöğağı

Karşıda görünürsün

Ak bürülük bürünürsün

Üzülme nazlı yárim

Çok güzel göründürsün

Kaşların kıldan ince

Ölüyem görmeyeince

Allah camımı almasın

Koynuna girmeyince

Kaya dibinde cülcük (5)

Ayaklıları güclük

Güzelliğine mahnam yok

Memelerin güclük

Küp içinde ireçel

Eyi gün gelir geçer

Kötü yere düşersen

Ahnun ömrün geçer

Kiremitlik örümcek

Selâm söyle görüncek

Adambihoş olaya

Sevdigini görüncek

Sıra sıra tikenler (6)

Ak anteri dikenler

Simasından bell'olur

Hasiretlik çekenler

Su gelir bizden beri

Sırmalı gözden beri

Ben yarımi görmedim
Bildirki güzden beri

Su gelir bulanarak
Havluyu dolanarak
Sen benim öz malımsın
Gelive sallanarak

Su gelir ilgin ilgin
Üç yiğit bana furgun
İkisi söyle böyle
Biri boyuma uygun

(Bu manileri; Süleyman
Acar, Melike Öz, Dursunhatun
Ocak ve Kerime Kadıroğlu-
dan derledim.)

(1) Entari (4) Üveyik

(2) Makara (5) Cliveiv

(3) Bekár (6) Dulkán

TÜRK FOLKLOR

mazdi, Zengin evlerinde bir veya iki tane bulu narsa bile, bunlar da düğünler ile teknisi, hafız ve hatim gibi cemiyetler için, kâfi gelmedi. Fakat ihvanı ve dervisi fazla olan tekke lerde bu sinilerden fazla bulunurdu. Dergâh ihvanlarından zenginler, bu sinileri, halka hay rat vermek için tekkelere hediye ederlerdi. Düğün, lokma, teknisi ve ziyafer verecek bir çok aileler, mahallelerinde veya sokaklarındaki tekkelerde bir iki günfügüne istediği sayıda sini alabildi. Yalnız Ramazan iftarları bir ay devam edecek için tekkelerde alınmış bakırçı lardan kiralardı. Erkek hacı teknisinde evin oğlu, damadı, yakın komşu delikanlıları misafirlere hizmet ederlerdi. Evin hanımları, hâlâyıkları mutfağa kapanır, boşalan lokum kâselerini, kaşıklarını yıkar, kurular, gerisini ha zılar, mutfağın kapısından uzatıp verirlerdi.

Sabahtan hazırlanmış sofralara, sini ke narlarını onar adet bağı kaşılı dizilir, ortaya da bir büyük kâse lokumuş serbet konurdu. Kapıdaki bekçi, tanığı tanımadığı kapıdan geçen bütün erkekler buyur, ederdi. Sokaktan geçen yabancı dahi olsa, hac sevabını kazanmak için dâveti çekinmeden kabûl ederdi. Delikanlıların buyur ettiği sofraya oturur, lokumuş serbet içer, "Allah haccını mübarek kilsin" duası ile giderdi. Bu on kişilik, büyük kâselerle onbes kepeç serbet, yedi kepeç lokum doldurulur, içine üç kahve fineancı gülşuyu karıştırılarak sofraya misafirlerin önüne konurdu.

Sokacta oynayan çocuklara teknisi günleri, gün doğardi. Hemen hemen ilk sofraları onlar açarlardı, sonra babaları ile birlikte getirlerdi. İkinci, üçüncü defa mideleri bozuluncaya kadar lokum serbet içerlerdi. Tekniyi sahipleri de çocukların bu gelişlerini bereket, sevap sayarak hoş karşıladılar. Sabahtan öğleye kadar erkek misafirler seyrek gelirlerse de, cuma namazından çıkışan halk, hac evine oluk gibi sökün ederdi. Akşam da erkek akrabalara, yakın dostlara bir iki sofralık pilâvî zerdeli akşam yemeği veriliirdi. Yemekten sonra hacı efendi, hac yolculugunu, Arafat'ı, Kurbanı, Ehramı, Mekke-i Mükterreme'yı, Medine-i Münevvereyi, bütün gördüklerini uzun uzun hikâye eder:

"— Darısı başınıza, Cenab-ı Hak, sizlere de nasip etsin!"

Duaşıyle Hicaz'dan getirdiği tesbihlerden, basur halklarından hediyelerini verir, sakal-

larına hacı yağı sürer, erkek teknisi de bu şekilde sona ermiş olurdu.

Kadın hacı teknisi, daha başka olurdu: Hacı hanım, yeşil hacı entarisini giyer, başına yeşil başörtüsünü örter, köşeye otururdu.

Evin genç kızları, görücüye çıkmak çağrına gelmiş yakımkomşu ahabab kızları, torulları görücüük elbiselerini giyerler, başlarına elmaslarını takarlar, serbetlenen misafirleri üst katta karşılarlardı. Onlara kahve fincanları ile birer yudum zemzem ikram ederler, saçlarıyle bir pamukla hacıyağı sürerlerdi.

Yine evin alt kat odasına sofralar kuru lar, misafirlere evin halayıkları, yakın komşular ve akraba hanımlar, hizmet ederdi.

Yine iki üç evin hanımı, halayıgi mutfakta şerbet kâselerini hazırlar, boşalanları yıkar, kurular, dolu kâselerle temiz kaşıkları sofraya hizmete bakan hanımlara verirdi.

Kadın misafirler, yaşımlarının yalnız alt tarafını çözerler, tepelerine içgülerler, feraceleri ile sofraya otururlar, lokum serbetlerini içerlerdi. Sofradan kalktıktan sonra hacı hanımının elini öpmek, onu tebrik ederek duasını almak, zemzem içmek, hacıyağı sürmek bahanesiyle yukarı çıkarlardı.

Ekseri görücüler, kız görmek üzere hacı teknisindeki gezerlerdi. Çünkü teknisindeki gelinlik kızlar, görücüye çıktıığı zamanki gibi somurtmaz, put gibi durmaz, tabii haliyle güler, söyley dolaşırlardı.

Bu halleriyle daha göz alici olurlar, daha çabuk beğenilirlerdi.

Hacı teknisinde gündüz misafirlere hizmet eden komşulara, yakın akrabalara, bir iki sofra zerdeli düğün yemeği veriliirdi.

Hacı hanım da yemekten sonra, yaşlı ahabablarına birer yakımlık Mekke kinası, gümüş basur halkası, genç tazelere akit yüzük, birer dizi mercan hediye ederdi. Hicaz'a götürülen küçük sandıklara Sahare denirdi. Evin kızına ve gelinine bu saharelerden, elbiseler, çehizlik yorgan yüzükleri, kıymetli Şam kumaşları ve geyşeler getirilirdi.

T E S K K Ü R

Dergimizin KİBRİS ÖZEL SAYISI dolayısıyle çeşitli dost, abone ve teşekkülerden tebrik mektupları almaktayız.

Biz de kendilerine teşekkürlerimizi sunmayı bir borç biliriz. T. F. A.

İncelemeler:

KİBRİS'TA TÜRKLER

33 85

Yazan: Kerim YUND

Dil bilgisinin büyük; ama pek büyük öne mi vardır. Ruslar, Tatarları zorla kendilere bağlıyamayınca, Kırım prenslerini ve asilzaderlerini Rus okullarında okutmayaya ve onlara rusça öğretmeye çalışılar. Bonapart ta bir yabancının fransızca öğrenmesindeki Fransızlar için elde olunacak faydayı biliyor. Misir silâh gücüyle almanın müşkülâtını gören bu general, Misirdan ayrıldıktan sonra, yerine bırakıldığı vekiline yazdıgı mektupta, Misir'in ileri gelen ailelerinin gençlerinden bir kısmını döntüste Paris'e getirmelerini, ve bunların fransızca öğrendikten sonra, yeni den Misir'a döntünce, kendilerine çok yararı olacağını belirtiyor.

Uzun zaman egemenliğimizde bulunan, sonraları bizden ayrılan Kıbrısta ise Türklerin bir kısmı türkçeyi unuttu, rumcayı ana dili olarak kullanmaktadır bir kısmı da hem türkçeyi, hem rumcayı ana dili olarak söylemektedir, bir kısmı Türkler de rumcadan alınmış kelimelerle ancak türkçe filillerle konuşmaktadır. Bu nüfuslarla birlikte öztürkçe konuşanlar coğunlukta, dir.

Az da olsa Türklerin türkçeyi bırakıp rumcaya dönmeleri, hattâ yalnız rumcaya değil, Hristiyan olmaları tarihi vaktılardandır. Karşı tarafın uzun yıllar (1875) sistemli çalışması; Kıbrıs Türklerinin ve bizlerin de yanılış davranışlarımızı, Yeşil ada'da Türk sayısının azalmasına sebeb olmuştur. Ancak son yıllarda Kıbrıslı, ilgimiz artması buradaki yiğitlerimizin coğalmasını, sürdürmüştür. Aşağıdaki satırlarda yukarıda belirttiğimiz rumlaşturma ve hristiyanlaşılma olaylarının örnekleri vardır.

Kıbrıslı, Etilerin, müslümanların, Selçukların, Karamanlıların ötedenberi ilgisi vardır. Jeolojik bakımından Asyanın bir parçası olan ada, ancak 1570 yılında baştan aşağı bir Türk topraklı haline getirilmiştir. Adaya Osmanlılar alınıca Adana, İçel, Antalya ve İçanadolu doğayalarından (30.000) kadar Türk ailesi buraya göç etmiş ve yerleştirilmiştir. Daha sonrasında Kıbrıslı Türk boyları, çeşitli sebeplerle geldi ve kısa zamanda Türk halkı arttı. Kıbrıyanos adlı bir Kıbrıslı ortodoks Hristiyan papazı, Rum Kıbrısın nüfusunun 1777 yılı sa-

yumuna göre 47.000 i Türk, 37.000 i de Rum olmak üzere 84.000 olduğunu yazmıştır. İngilteren 1793 de ölen Halep ve Kıbrıs konsolusu De Vezin de kendi zamanında Kıbrıs nüfusunun 60.000 inin Türk, 20.000 inin ortodoks Hristiyan olmak üzere 80.000 olduğunu göstermektedir.

Aşağı yukarı 100 — 110 yıl sonra 1878 yılında Kıbrıslı İngilizlerin alındıktan sonra çeşitli yıllarda yaptıkları sayımlarda ise Kıbrıslı Türk, Rum nüfusu şöyledir:

Sayın Yılı	Türk Nüfusu	Rum Nüfusu
(1777)	47 000	37 000
1881	45 458	136 631
1901	51 309	182 739
1931	64 245	276 572

Kıbrısta Türklerin azalması çeşitli sebeplerden ileri gelmiştir. Bu sebeplerden en önemlileri şunlardır: Kıbrıs İngiliz idaresine geçince, Türklerin muhtelif düşünce ve amiller altında Türkiye'ye yerleşmeleri; Kıbrıslı Türk kızlarının evlenme maksadıyla Türkiye'ye gitmeleri veya Araplar tarafından muhtelif Arap memleketlerine taşınmaları; surf ortodoks Hristiyan olmaları sebebile kendilerini Rum sayan ashinda Rum ırkı ile ilgisi olmayan Hristiyanların tesiriyle Türklerin dillerini; milletiyetlerini dinlerini kaybetmeleri.

Kıbrıslı Türklerin tutulduğu dertlerden en büyüğü ve birincisi olan Rum tesiri hakkındaki bu makalemizi 1938 yılında basılan İsmet Konur'un (Kıbrıs Türkleri) kitabından faydalananak sunuyoruz.

Rumlar bilhassa İngiliz idaresinden çok şumarlılar, Türklerse çeşitli bakımından gade ve uğramışlardır. Rum milletiyetçileri ve din adamları adadaki Rum hakimiyetini artırmak için ne lazımsa yapmış, bu meyanda Türklerin rumca konuşmaları ve Hristiyan olmaları hısusunda iktisadi siyasi bir çok tuzaklar kurmuşlar, baskılar yapmışlardır.

Osmanlılar 1570 yılında Kıbrıslı alınca herkesi dilliğe, dininde serbest bırakmışlardır. Buranın halkı olan ortodoks Hristiyanlar da rumca konuşmakta serbestti. Adaya yerlesen Türkler de kendi dillerini konuşuyorlardı. 1878

TÜRK FOLKLOR

İngiliz işgalinden sonra hıristiyanlar dil hissunda Türkçeye teşir etmişlerdir. Çok sonraları durumu takdir eden Türk halkı, okular açarak maarifi ve türkçeyi yaymış ve halkımıza benliklerini öğretmiştir. Buna rağmen konușma dili rumca olan Türklerin muntilif yıllarda durumu söylemiştir:

Yıllar	Türk olduğu halde konușma dili rumca olanlar
1911	1191
1921	1475
1931	1631

Yukarda konușma dili rumca olan Türklerin daha ziyade toplandığı yerler Lefkoşa ve Baf'tır. Bazı köylerde de Türk halkı hem Türkçe, hem rumca bildiği halde rumcayı da ha fazla benimsemekte ve kendi aralarında onu kullanmaktadır.

Bazan Lefkoşa, Magosa ve Baf kazalarının bir çok köylerinde olduğu gibi Türk halkı esas itibariyle türkçe konuşmakla birlikte, cümleler arasında sık sık rumca kelimeler ve tâbirler kullanmaktadır. Halbuki rumların "Enosis" teşekkürleri harekete geçmeden önce, Kıbrısta yaşayan Hıristiyan Ortodoksların birçoğu rumca dahi bilmezler, türkçe konuşurlardı.

Dil sahasında rumcanın, türkçe üzerine baskısı yukarıda durumda olduğu gibi, din sahasında da Ortodoksların, saf ve cahil Türk köylüleri üzerindeki etkisi önemli olmuştur. Bazı Türk köylüleri dinlerini muhafaza etmekte beraber Hıristiyan mukaddesatına bir kudsiyet izafe etmektedirler. Onlar buralara da adak adamaktadırlar. Türklerin çok ziyaret ettiği yerler, Apostol Anderya, Cikko adlı manastırlarıdır. Bu manastırlara sítmaya, baş ağrısına, göz ağrısına benziyen hastalıklara karşı şifa elde etmek için gidilir. Mumlar yakılır, kurbanlar kesilir.

Bazı Türkler, hem dillerini, hem dinlerini, hem de adlarını değiştirmek Hıristiyan olmak tadırlar. Kambo, Paralimni, Sodiri, Prigo tannassur hâdiselerine maruz kalan köylerin en başta gelenlerindendir. Kambo'da 1921 sayımında 8 Türk müslüman vardı. 1931 sayımında

da hiç kalmamıştır. Bu köyün Hıristiyan olmasında Cikko manastırının tesiri çok büyüktür. Burası zengin bir manastırdır. Civar köylerin Türk halkı tarafından ziyaret edilir. Paçazıların tesiri ve Rumların teşkı ile ziyaretçiler bir zaman gelir ki Hıristiyan olmakta tereddüt etmiyor. Dolayısıyla ırkın Türk oldukları halde Rum sayılıyorlar.

Osmanlılar zamanında bazı tutumlar Türk ve Müslümanların aleyhine ve Rum Hıristiyanların lehine olmuştur. Bunlardan biri de Osmanlıların Rumlara verdiği imtiyazdır; Meselâ Kıbrısta Türkler askere alındığı halde, Rumlar ve Hıristiyanlar askere alınmıyordu. Bu hareket Ada Türklerinin aleyhine ve azalmasına sebep olmuştur.

Dil ve din bakımından ileri sürdüğümüz fikirler ve gösterdiğimiz örnekler Kıbrıstaki ırklaşmamızın sistemli bir şekilde azalmasına sebep olmuştur. Bu bakımından Kıbrıs Türklerini dil, din ve iktisadi baskılardan kurtarmak, onların haklarını savunmak vazifemiz olmuştur.

İlgin Folkloru:

ZAN UŞAKLI BİR HİKÂYE

Derleyen: Haydar CENGİZ

tanıtsın derler. Hatun da dilencinin eşkâlini söyle tanır:

"Çeşni (1) siyah

Boyu gede

Adı Ramazan

Aldı parayı, düştü yola revan!

Der. Zan Uşağı bir köşeye oturular düşünmeye başlarlar!

Düşünürlerken keşfedici zan uşağı öbür arkadaşı olan ezberleyiciye söyle bakalım tarifi der.

Ezberleyici :

Çeşni siyah boyu gede

Adı Ramazan

Aldı parayı, düştü yola revan. deyince;

Keşfedici Z. Uşağı: Öyleyse bunun memleketi İsfahan der. Düşerler İsfahanın yolu... Günler gezer İsfahana varırlar. Otururlar bir taşın tizerine düşünmeye başlarlar Düşünürlerken keşfedici Z. U., Ezberleyiciye söyle bakalım bir daha" der.

Ezberleyici:

Çeşni siyah boyu gede

Adı Ramazan

Aldı parayı düştü yola revan. Memleketi İsfahan,

deyince:

Kesfedici, gillerek başını sallar ve: mahalleleri Hocacihan der ve sora sora Hocacihan mahallesini bulurlar varrılar bir çesmenin başında Ezberleyiciye söyle bakalım bir daha.

Ezberleyici:

Çeşni siyah boyu gede

Adı Ramazan

Aldı parayı düştü yola revan. Memleketi İsfahan,

Mahalleleri Hocacihan.

deyince:

Kesfedici dur; karısının adı Handan ol.

(1) Çeşm, Lügat mânâsilé göz anlamına gelirse de halk çeşni olarak ve renk karşılığında kullanmaktadır.

Zan Uşağı: Karın bize dilencinin eşkâlini

TÜRK FOLKLOR

masın der. Çeşmede su dolduran kadınlar: "Bacılar bu mahallede kısa boylu esmer kendi adı Ramazan, karısının adı Handan olan bir adam var mı derler. Kadınlar evi tarif ederler. Zan uşağı daha kapıya gelmeden; Ramazan kendilerini görür ve karısına: Hanım der: "Şu gelenler bana geliyor ben tavana çıkayıp kapıya çalarlar, yok carşa, ister seni evimizi arayın de," der ve paraları Kur'an'ın kılıfına saklar ve tavana çıkar. Z. Uşağı kapıya çalar. Handan hanım kapıya açar ve "Kocam yok" der. Kesfedici, Ezberleyici söyle suna bir daha.

Ezberleyici:

Ceşni siyah boyu gede
Adı Ramazan
Aldı parayı düştü yola revan
Memleketi İsfahan.
Mahallesi Hoca cihan
Karısının adı Handan
deyince:

Kesfedici bağıtrarak "İn gel deyus tavandan" der ve Ramazan nereden geldiğini bilmek istemektedir. "filan yerden sizdirdin parayı ver" derler. Ramazan inkâr eder. Ezberleyici: "Söyle bir daha" der..

Ezberleyici:

Ceşni siyah boyu gede
Adı Ramazan
Aldı parayı düştü yola revan
Memleketi İsfahan.
Mahallesi Hoca cihan
Karısının adı Handan
İn gel deyus tavandan
deyince:

"Parayı getir Kur'andan" der. Ramazan şaşkınlıkla parayı Kur'andan getirir. Ramazan daha önceden "su birini bari vermiye yim" der ve ağzına saklar. 9 altını Z. Uşağına verir. Kesfedici parayı sayar bakar biri konuşan. Ramazan "biri noksancı bul onu da" der. Ramazan "yok, harcadım" derse de kesfedici konuşmaz. Ezberleyici: "Söyle bir daha" der.

Ezberleyici:

Ceşni siyah boyu gede
Adı Ramazan

Aldı paraya düştü yola revan
Memleketi İsfahan.
Mahallesi Hoca cihan
Karısının adı Handan
İn gel deyus tavandan
Parayı getir Kur'an'dan.
deyince:

Kesfet, Ezberleyiciye döner ve — "Vur en se köküne çiksin para ağzından" der demez Ezberleyici Ramazanın eneskökline öyle bir yumruk atar ki, altın Ramazanın ağzından firar çıkar.

Zan uşağı keseye altınları doldurur. Doğru memleketterinin yolunu tutarlar varırlar memleketterine paranın yarısını saf Hatun'a ve rırırlar, yarısını da yerler, içerler, muratlarına ererler.

Hikaye İlgi'nın
Yorazlar Köyü eski Muhtarı
Akıl Ağa'dan,
derlenmiştir.

TÜRKİYE MİLLÎ TALEBE FEDERASYONU'NUN ÇALIŞMALARI

Hiç bir firmamın reklâmını yapma gayretinde bulunmayan, sadece ülkücü ve amatör aydın genç memlekét çocuklarından kurulu Türkiye Millî Talebe Federasyonu'nun Folklor Şubesi tarafından 10 ve 21 mart günleri saat 21 de İstanbul Yeni Tiyatro'da, Arnavutköy Amerikan Kız ve Robert Kolej Türk Folklor Kulübü tarafından da 26 Mart günü düzenlenen Folklor Geçesi ve Gösterisi büyük başarı kazanmıştır.

Şimdiden bu kadar kostüm ve oyun düzeni birlikte hemen hemen hiç bir Şenlik, Gösteri, Bayram düzenlenmemiştir. Gençlerimiz her bakımından başarıya ulaşmışlardır. Gelecek sayımızda Bora Hinger'in bu gösterilere ait bir yazısını sunacağız.

T. F. A.

Kırşehir'den Derlenen Masallar: 4

CİMRI

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Değerli arkadaşımız Veysel Arseven, dergimizin geçen sayılarında halk müsikisi, halk musikisi áletleri ve çeşitli folklor konularında değerli araştırma ve incelemeleri yanında, derlemiş olduğu efsane ve masalları da yayınlamıştır.

Arkadaşımızın derlediği "Kırşehir Masalları" serisinin ilk üç masalı da bu arada yayınlanmıştır. Bu sayımızdan itibaren bu serinin devamını neşretmeye başlıyoruz.

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde, fakir bir karı koca ile üç kızları varmış. Günlerden bir gün, büyük kız için bir dünürcü gelmiş. Hem evde bir boğaz eksilir, hem de zengin bir damat sahibi oluruz demişler, kızı vermişler. Gerçek adam, zengin olmaya zenginmiş ama, cimrinin de biriymiş. Her gün, yumurta kabuğunun içinde yemek getirilir, yarım nohut yutarlar. Yeni gelin bu kadar ağıla dayanamamış, günden güne zayıflamış ve bir gün ölüp gitmiş.

Adam bu sefer ortanca kızı istemiş. Yabancı değildir diyerek, ikinei kızlarını da bu adama vermişler. Ama, çok geçmeden ortanca kız da ablasının diyarına göç etmiş. Cimri adam bu sefer de en küçük kızı istemiş, onu da vermişler. Yeni gelin bir gün evin etrafında dolasırken, altın karıştırın bir adam görmüş.

— Kimin bu altınlar, diye sormuş.

— Kocanızın, demiş adam.

İki ablasını açıktan öldürün. Cimrinin cimri kocasına bir oyun oynamayı aklına koymuş. Kısa zamanda, kendisi evi ile babasının evi arasında bir yer altı yolu açtırmış. Buradan, her gün sepetlerle yiyecek getirtmiş, bol bol yemiş, gücünü yitirmemiş. Kocasının yanında ise bir nohuta razi olmuş. Hatta çok ke-re:

— Kocacığım, birer nohut bize fazla, yarımşar nohut yiyeşim de, birkaç kurusumuz artınsın, diye de iğneli sözler söylemiş. Bu sözleri duyan kocası, karısını daha da çok sevmiye başlamış.

Günlerden bir gün cimri, karısına demiş ki:

— Bu akşam, bütün arkadaşımı yemeğe çağıracağım.

— Elbet Kocacığım, senin arkadaşların, benim de arkadaşlarım.

Adam gidip çarşidan bir kuş almış. Bu kuşun yarısı ile yemek hazırlamasını, yarısını da saklamasını öğütmeli. Bir yumurta kabu-

ğu içinde de biraz yağı getirmiş. Kadın, kocası gidince, bunların hepsini çöplüğe atmış, çarşıya gidip türlü türlü yiyecekler, sebzeler, meyvalar getirmiş, birbirinden güzel yemekler yapmış, kocasının arkadaşlarını beklemeye koymuş. Misafirler gelince, kocası mutfağa geçip hazırlıkları görmek istemiş, bir de ne gör-sün, çeşit çeşit nefis yemekler, çerezler, meyva lar... Aklı başında gitmiş.

— Yoksa sen kuşun hepsini mi pişirdin? diye sormuş karısına,

— Elbet efendicigim, ne yapayım, ancak yetti. Sonra arkadaşlarına karşı mahcup düşürmek istemedim seni.

Bunun üzerine adamın aklı tüm gitmiş başından. Gözleri kararmış, fenalık geçirip yere yukselmiş. Bir yandan da durmadan "hep, hep, hepsi" diye söylenilir durumus. Beklediği annen geldiğine inanan kadın misafirlerin yanına giderek:

— Kocam fenalık geçirdi, galiba ölecek. Ölmeden önce bütün malını mülkünü bana başı şırmak istiyor. Siz de gelin de tanım o-lun, demiş.

Adamlar mutfağa koşuşmuşlar. Cimri koca, bir yandan karısını gösteriyor, bir yandan da halâ:

— Hep, hep, hepsi, diye söylenilirmis. Az sonra da kahreden ölmüş gitmiş, bütün mallar da böylece üçüncü karısına kalmış. Karısı bir yandan yalancıktan ağlıyor, bir yan dan da boyuna:

— Yemeyenin malını yerler, diye söylenilir miş. Onlar da yemişler, içmişler, muratlarına geçmişler.

Anlatanın adı : Fatma Beydoğan
Yaşı : 50
Nereli olduğu : Kırşehirli
Alındığı tarih : 18 Ocak 1955
Ne suretle alın diğri : Sevinç Coşkuntuna'nın
aracılığı ile.

Dede ve Nenelerimizden Masallar:

3390

TEMBEL ÇOCUK İLE PADİSAH KIZI

Derleyen: Faik AKÇIN

Evvel zaman içinde hem varmış, hem yokmuş; ihtiyar bir kadının bir oğlu varmış; çok tembelmiş, o kadar ki; yatağından dışarı çıkmaz, her şeyi ayağına istermiş. Anası buna bir çare bulamamış.

O yerin kralı bir gün ugursuz belliği küçük kızını koğmuş, sokağa atmış. Kız da başını alır, gide gide yolu bir kulu-beye düşer; meğer orası oğlanın barınağı imiş. İçeri girince oğlunu yatar görür. Oğlan kızdan hemen ekmek istemiş. Kız oğlani álâ bir sopa çekerek ıslatır: İşte ekmek, kalk git oradan al, zikkimlan, demis, ve hep böyle yapmış. Oğlan kızı azrail adını vermiş. Derken oğlan yavaş yavaş huyunu bırakarak işe gitmeye, her şeyi kendi eliyle yemeğe, her işini kendi ayağı ile görmeye başlamış.

O yerde deveçiler varmış. Annesi onu oraya çalışmaya vermiş. Deveci de tembeli yanma almış. Oğlan ne kadar para alıysa bütün kazancını kızın eline verir, bir kuruş olsun harcamazmış. Böylece geginip giderlerken deveçiler mal alıp vermek üzere geziye çıkmışlar, oğlana da yanlarına almışlar; anası ile kral kızı evde kalmışlar.

Bunlar giderken karşılarına bir ihtiyar çıkmış, bir kaç özlü söz söylemiş. Oğlan bu ihtiyarın öğretilerini yerine getirmiş ve yollarına koyulmuşlar. Yolcular çok susamışlar, dilleri damaklarına yapmış. Derken bir kuyu bulmuşlar; fakat suyu akmamış, eksilmış. Oğlana: "In şu kuyuya suyu salver," demişler. Oğlan hiç korkmadan kuyuya inmiş. Orada oğlanın karşısına uzun sakallı bir dede çıktı, oğlana bir nar

ve bir de havlu vermiş. Oğlan bunları saklıyarak yukarı çıkmış. Bu arada kuyunun suyu da akmağa başlamış. Arkadaşları kana kana içerlerken oğlan bir aralık sıvışarak koşa koşa eve varmış. Aldığı şeyleri kızı vermiş, tez dönerken kervanın yanına gelmiş. Neysse gidecekleri yere varmışlar. Oğlan deveçilerle gezedursun.

Bir yandan kız o nari kirar, içinden bir sürü elmaslar çıkar. Havluya da açınca meydana bir çok askerler çıkar. Kız orada bir saray kurdurur, içini döşer süsler. Oğlan yolculuktan dönünce külübeyi bomboş bulur. Hemen orada bir taşın üzerine gömeli, düşünmeye baslar. Yorgunluğunu adamaklı giderip dinlenmeden bir sürü adam etrafını çevreerek palas pandıras yakalayıp kızın yaptırdığı saraya götürürler. Sıcağa sokarlar, bir güzel yıkarlar, geydirirler, kuşadırlar. Kız oğlana karsılar. Tılsımlı havluya açar. Ne görsün ki; selâm veren askerle bando takımları gümbür gümbür galyor. Parlak bir törenle kız oğlan kol kola içeri girerler.

Oğlan o yerin şahı oluyor. Mutlu bir hayat geçirirler.

Ben de o gün bu gençlere bir tepsı baklava yapıp göndermek istedim. Oradan bir kurbağa, vak vak! diye ötmeye başlayınca ben bunu bırak bırak! diye anladım. Tepsiyi yere atmamla kaçmam bir oldu.. Veremedim, gitti....

Onlar ermiş muradına, biz çıkışım kerevetine...

Yıllık abonesi: 12,
altı aylık abonesi: 6
liradır.

Yurdan dışarı senelik abone:

3\$, 1£

Yazı İşlerini Filen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Basılmışın yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve Baskı: Seri-İş
Matbacılık Ortaklılığı
Ankara Cad. 107 İstanbul

SEKRETER: BORA HİNÇER
Mektup ve havale için adres: Posta Kutusu: 46, Aksaray — İstanbul

'BASIN İLÂN KURUMU'

Genel Müdürlük

Çağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

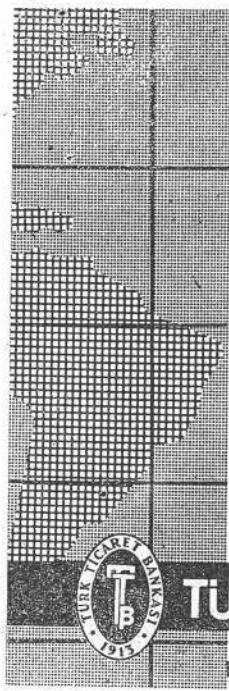
Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

SÜBEler

İstanbul	A.B.D.	İsviçre
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
Izmir	Almanya	İtalya
Adana	Avustralya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Beşika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	

DIŞ MÜHABİRLER

İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET OIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI
HİZMETİNİZDEDİR

KULTÜR YAYIN 41

EMNİYET SANDİĞİ
1964
YILI İKRAMIYE TUTARI
900.000 Lira
7 APARTMAN DAİRESİ
592.000 Liralık
PARA İKRAMIYELERİ
ASIRLIK TECRÜBE,
ARADİĞİNİZ EMNİYET,
BOL İKRAMIYE,
SOSYAL HİZMET,
EMNİYET SANDİĞİ nadir

(Folklor: 44)

TÜRKİYE'DE
İLK florürlü
DİS MACUNU...

florürlü
DİS MACUNU

DİS MINELERİNİ SERTLEŞTİRİR ÇÜRMELERİ ÖNLER

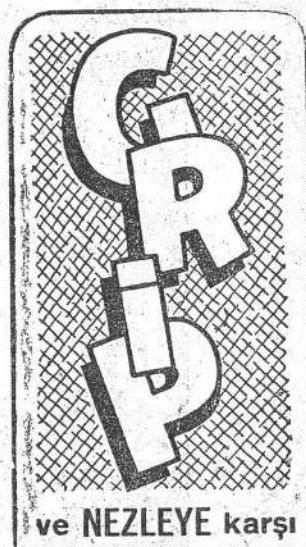
(Radar Reklâm: 1 — 47)

SÜT VEREN ANNELER,
KANSIZLIK, ZAFİYET
KLOROZ, İSTAHSIZLIK
SIRAÇA VE NEKAHAT
İÇİN

(Basın: 22297 — 48)

III III III III III

ve NEZLEYE karşı
GRİPİN
Kullanınız

Aldiğiniz müstahzarın ha-
kiki Gripin olduğunu anla-
mak için GRİPİN markasına
bilhassa dikkat ediniz.

GRİPİN
günde 3 adet alınabilir.

(Faal: 1982 — 49)

III III III III III

Yılın
5 MİLYON LİRALIK
 BÜYÜK ÇEKİLİŞİNDE

Trenköyde
 KALÖRİFERLİ
37 apartman dairesi

T.C. ZIRAAT BANKASI

4 ADET 100.000 LIRA
 5 ADET 50.000 LIRA
 10 ADET 25.000 LIRA
 50 ADET 5.000 LIRA
 2500 Tatlıipaşa de gosu
 zengin para ikramiyeleri

(Baskı: 2675 — A. 1349 — 50)

1964
 YILINDA
 2.150.000 LİRALIK
 İKRAMIYELER

Lüks apartman daireleri
 Yurdun dilediğiniz yerinde
 mesken parası
 Hisse senedi ve Devlet tahvili
 Çeşitli ve zengin para ikramiyeleri

AKBANK

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MAYIS 1964

İÇİNDEKİLER :

İki Büyük Türkologun Birleşmesi	Ismail Habib SEVÜK
Halktan Özdeyişler	Numan KARTAL
Etnacık'ta Düğün Deyişmeleri	Nedim ORTA
Yugoslavya Notları: Blagaj ve Sarı Saltuk Tekkesi	İhsan HİNÇER
Yozgath Hizbi (Hüzün) I	Mahmut ISİTMAN
Tekirdağ'da Çocuk Oyunları (I)	Salim Sami İŞÇİLER
Ağacı Golyazı Köyünden Bilmeceler	Zeki SARIHAN
Gölpazarı'nda Avçuluk (4)	Muzaffer BATUR
Erzurum Ve Kars Halk Dilinden Sözler	Kılıçarslan ŞENOL
Eski İstanbul'da Yaz ve Kış Hazırlığı, Halayıkları	M. ALP
TMTF ve R. Kolef'in Halk Oyunu Gösterileri	Bora HİNÇER
Kırşehir'den Masallar (5) Hüsnü Yusuf	Veysel ARSEVEN
Hürriyetçi Aşik Abdurrahman	Nebi DADALOĞLU
- AYIN DİĞER OLAYLARI — BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 178

KURUS: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ